

پولشویی از طریق ارزشهای دیجیتال تجزیه و تحلیل آن از منظر حقوق بین الملل

(تاریخ دریافت ۱۴۰۳/۰۱/۱۷، تاریخ تصویب ۱۴۰۳/۰۴/۲۰)

دنیا یزدانی^۱

کارشناسی ارشد حقوق بین الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه

دکتر فرامرز امجدیان

عضو هیئت علمی گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه

مقاله برگزیده
و برتر هفتمین
همایش قانون یار
۱۴۰۳

چکیده

مجرمان برای پنهان کردن منبع غیر قانونی درآمد خود، از فرآیند پولشویی استفاده میکنند. ابزارها و شیوه های پولشویی، به عنوان اصلی ترین عامل تأمین مالی جرایم مذکور، با ظهور و بروز فناوری های نوین چنان تنوع یافته است که دیگر مبارزه با آن را به قالب های سنتی گذشته محدود نمیشود. شبکه ارزشهای مجازی با برخورداری از ویژگیهایی چون ناشناختگی و غیرمتمرکز بودن، این امکان را برای مجرمین و تروریستها فراهم می آورد که به پولشویی و تأمین مالی خود با استفاده از ارزشهای دیجیتال بپردازند. با پیشرفت تکنولوژی و فناوری، تروریست ها و تبهکاران چه به صورت فردی و چه در قالب گروههای سازمان یافته از این فناوریهای نوین برای توسعه روشهای مجرمانه خویش بسیار سود می جویند. دغدغه اصلی این پژوهش پاسخ به این سوال است که اقدامات کارگروه ویژه اقدام مالی در سالهای اخیر در خصوص به کارگیری مجرمانه این ابزارهای مجازی چیست؟ این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی و با منابع موجود کتابخانه ای و منابع اینترنتی انجام شده است. یافته های پژوهش تاکید گر این فرضیه است که کارگروه ویژه اقدام مالی در سالهای اخیر و بر موضوع استفاده از فناوریهای نوین مالی و ارزشهای مجازی در خصوص

^۱ نویسنده مسئول delyazdani1999@gmail.com

تأمین مالی تروریسم و پولشویی متمرکز شده و ضمن شناسایی شیوه های نوین در به کارگیری مجرمانه این ابزارهای مجازی، توصیه هایی در خصوص چگونگی مقابله با آن ارایه میکند. ارزشهای مجازی در عملکرد خود مشکلاتی نیز دارند، ازجمله اینکه ارزش این ارزشها بسیار متغیر بوده و این امر ریسک اقدام را برای مجرمین بالا می برد.

واژگان کلیدی: پولشویی، ارزشهای مجازی، کارگروه ویژه اقدام مالی، ارز دیجیتال

مقدمه

شبکه ارزشهای مجازی با برخورداری از ویژگیهایی چون ناشناختگی و غیرمتمرکزبودن، این امکان را برای مجرمین و تروریستها فراهم می آورد که به پولشویی و تأمین مالی خود بپردازند. دو ویژگی مذکور به همراه دو ویژگی دیگر، یعنی عدم نظارت از سوی مرجع صلاحیت داری چون بانکهای مرکزی (چنانکه در ارزشهای سنتی وجود دارد) و امکان انتقال آسان این ارزشها به صورت فرامرزی بر بستر سامانه نظیر به نظیر، در کنار فقدان تشت و گاه حتی تضاد قوانین کشورهای مختلف، دست مجرمان را بیشتر باز گذاشته است، هرچند تلاش برای ایجاد رویه های واحد از سوی نهادهای بین المللی چون کارگروه ویژه اقدام مالی می تواند تا حدودی این خلأ را پر کند.

این پژوهش بر آن است با تحلیل جنبه های مختلف ارزشهای مجازی، تأثیر آنها را بر اجرای قواعد ضد پولشویی بررسی کند. این موضوع به ویژه در سال های اخیر علاوه بر کشورهای مختلف، توجه نهادها و سازمان های بین المللی چون سازمان ملل و کارگروه ویژه اقدام مالی را به خود جلب کرده است. در این مسیر ابتدا به بحث پولشویی که بستر پژوهش حاضر است، سپس ارزشهای مجازی و ویژگی خاص این ارزشها و اشکال شناخته شده پولشویی از طریق آنها که باعث می شود کنترل و نظارت بر آنها دشوارتر باشد، و در پایان به بررسی توصیه ها و اقدامات بین المللی که به شکل خاص از سوی کارگروه ویژه اقدام مالی صورت گرفته پرداخته خواهد شد. این پژوهش بر آن است با تحلیل جنبه های مختلف ارزشهای مجازی، تأثیر آنها را بر اجرای قواعد ضد پولشویی AML و تأمین مالی

تروریسم CFT بررسی کند. این موضوع به ویژه در سال های اخیر علاوه بر کشورهای مختلف، توجه نهادها و سازمان های بین المللی چون سازمان ملل و کارگروه ویژه اقدام مالی را به خود جلب کرده است. در این مسیر ابتدا به بحث پولشویی که بستر پژوهش حاضر است، سپس ارزش های مجازی و ویژگی خاص این ارزش ها و اشکال شناخته شده پولشویی از طریق آنها که باعث می شود کنترل و نظارت بر آنها دشوارتر باشد، و در پایان به بررسی توصیه ها و اقدامات بین المللی که به شکل خاص از سوی کارگروه ویژه اقدام مالی صورت گرفته پرداخته خواهد شد.

مطالعات نهادهای بین المللی چون کارگروه ویژه اقدام مالی در سال های اخیر، تا حدودی نقاط قوت مبارزه با اعمال مجرمانه ارتكابی با توسل به این ابزارهای مجازی را آشکار کرده است. لذا ضرورت دارد پولشویی از طریق ارزش های دیجیتال تجزیه و تحلیل آن از منظر حقوق بین الملل بررسی شود. این موضوع، به ویژه در سال های اخیر علاوه بر کشورهای مختلف، توجه نهادهایی چون کارگروه ویژه اقدام مالی را نیز به خود جلب کرده است.

۱- مفاهیم

۱-۱- پول شویی^۱

جرائم اقتصادی بسیاری به امید رسیدن به اهداف مالی از طریق اعمال غیرقانونی صورت می گیرد که از آن جمله می توان به قتل، قاچاق مواد مخدر، قاچاق سلاح و کلاهبرداری اشاره کرد. اما ارتكاب چنان جرایمی صرفاً مرتکب یا مرتکبین را منتفع نمی کند. عواقب این اعمال باعث بروز ناهنجاری های اجتماعی و خروج پول از چرخه مشروع و قانونی آن می شود. مجرمین برای بهره مندی از پول غیرقانونی ابتدا باید آن را از طریق نهادهای قانونی منشأ دارایی که از فعالیتهای اقتصادی مشروع حاصل شده اند تطهیر کنند.^۲

^۱ Money laundering

^۲ Pacleb, Calvin Lee, "International Money Laundering: A Comprehensive Review and General Theory of Corruption", 2003, p. 51. retrieved from: <https://ttu-ir.tdl.org/ttu-ir/bitstream/handle/2346/14128/31295018735125.pdf>. (Accessed: ۱۰/۱۰/۲۰۱۸).

ظاهراً یک گروه مافیایی در ایالات متحده مبدع اصطلاح «پولشویی» برای تطهیر مبالغ هنگفت پولهای ناشی از تجارت غیرقانونی بوده است. این گروه از رختشورخانه ها برای تطهیر پولهای ناشی از اعمال غیرقانونی خود استفاده می کرد.^۱

پولشویی جرمی قدیمی است اما به لحاظ وضع قوانین داخلی و اقدامات بین المللی جزو جرایم نوظهور طبقه بندی می شود. اینترپل، آن را این گونه تعریف کرده است: «پولشویی شامل اقدام برای مخفی کردن یا پنهان نگاه داشتن چگونگی کسب غیرقانونی پول است به منظور تظاهر به اینکه از منابع مشروع و قانونی حاصل شده است».^۲ صندوق بین المللی پول (IMF) نیز این تعریف را کمابیش پذیرفته است: «پولشویی فرایندی است که منبع غیرقانونی داراییهای مکسبه یا حاصل از فعالیتهای مجرمانه را در جهت پنهان کردن ارتباط میان دارایی و منشأ مجرمانه پول به کار میرد»^۳ اما کارگروه ویژه اقدام مالی (از این پس کارگروه) را می توان مهم ترین نهاد کنونی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در سطح بین المللی دانست. این کارگروه هرچند به تعریف کوتاهی در خصوص پولشویی بسنده کرده و آن را «فرایندی در ادامه اعمال مجرمانه میداند که برای پنهان کردن منشأ غیرقانونی پول حاصله صورت می گیرد»^۴ در ادامه آن را این گونه بیان می دارد: «نخست پول، چه به صورت رسمی و چه غیررسمی وارد نظام مالی داخلی می شود؛ سپس برای در هم آمیخته شدن با نظام مالی کشور مقصد به خارج از کشور ارسال و سرانجام در ظاهری مشروع به کشور فرستنده بازگردانده می شود».

^۱ AL Hassan, Abdulaziz, "Money Laundering and Terrorism Financing: Does the Saudi Arabian Financial Intelligence Unit Comply with International Standards?", Research Master Thesis, Victoria University. 2011. p. 16. retrieved from: [http://vuir.vu.edu.au/19945/1/Abdulaziz Al-Hassan.pdf](http://vuir.vu.edu.au/19945/1/Abdulaziz%20Al-Hassan.pdf) (visited: 18/11/2018).

^۲ <https://www.interpol.int/Crime-areas/Financial-crime/Money-laundering>.

^۳ IMF and the Fight against Money Laundering and the Financing of Terrorism, 2018.

Retrieved from:

<https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/31/Fight-Against-Money-Laundering-the-Financing-of-Terrorism> (visited: 13/11/2018).

^۴ . <http://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering>

پدیده پول شویی - البته نه به عنوان یک جرم - مانند مفاسد اجتماعی دیگر پدیده تازه ای نیست. از آنجایی که نیاز لازمه اختراع است، بشر همواره به دنبال تدابیری بوده تا به طریقی اعمال نادرست و مجرمانه خود را بپوشاند و یا ثروت خود را از چشمهای کنجکا و دستهای حاسدان و یا مامورین مصادره یا اخذ مالیات مخفی کند و به همین منظور تدابیر فریبنده ای را اختراع کرد. لذا نگرانی درباره استفاده صحیح یا سوء استفاده از پول پنهان شده مساله ای نیست که فقط در زمان ما مطرح باشد. البته هیچ کس نمی تواند دقیقاً معین کند که پولشویی از چه زمانی آغاز شده است. اما می توان مطمئن بود که این عمل طی چند هزار سال پیش نیز اتفاق می افتاده است. مورخان گفته اند که بیش از ۲۰۰۰ سال قبل از میلاد، تجار چینی از ترس اینکه حاکمان وقت سود و دارایی های حاصل از تجارت آنان را ضبط کنند ثروت خود را پنهان می کردند. مثلاً ثروت خود را جابه جا می کردند و آن را در ایالات دور و حتی خارج از چین نگه می داشتند و از روشهای دیگر از جمله تبدیل پول به دارایی های منقول، انتقال پول نقد به خارج از حوزه حاکمیت برای سرمایه گذاری در کسب و تجارت استفاده می کردند.^۱

بنابراین ارکان تطهیر پول که اخفا، جابجایی و سرمایه گذاری مجدد مال بوده در آن زمان نیز صورت می گرفته است و با گذشت بیش از ۴ هزار سال امروزه نیز همان ارکان در پولشویی وجود دارد اما شیوه های آن تغییر یافته است.^۲

در اوایل قرن ۱۷ میلادی کلیسای کاتولیک ربا خواری و گرفتن بهره را جرمی مهم و شدید اعلام کرد. در نتیجه بازرگانان و قرض دهندگان را مجبور کرد که شیوه های مختلفی را برای مخفی کردن و انتقال پولهای مجرمانه خود پیدا کنند و هدف آنها نیز این بود که سودهای حاصله را مخفی کنند و یا ظاهری غیر از آنچه واقعاً هست به آن بدهند. پس از آن ردپای پول شویی را می توان در زمانی دنبال کرد که دزدان دریایی، به کشتی های بازرگانان اروپایی که از دریای آتلانتیک می گذشتند حمله می کردند و پس از آن به

^۱ هادیان، ابراهیم (۱۳۹۲)، پول شویی و اثرات اقتصادی آن، شیراز: همایش بین المللی مبارزه با پول شویی ص ۵۹

دنبال بهشت های مالی می گشتند که بتوانند از ثمره تجارت مجرمانه شان، عیاشانه استفاده کنند و این دولت شهرهای مدیترانه ای بودند که برای پذیرش این مجرمین به عنوان شهروند با یکدیگر رقابت می کردند. چون پول این دزدان تجارت آنها را رونق می داد و درآمد بیشتری را به خزانه آنها وارد می کرد. اما این اعمال هیچ گاه عنوان مجرمانه نداشتند.

در قرن ما گفته می شود این اصطلاح نخستین بار در جریان جنایتهای «هرانسیس کاپون» معروف به «آل کاپون» جنایتکار معروف دهه ۲۰ و ۳۰ آمریکا ابداع شده است. دوران جلوگیری از ساخت و مصرف مشروبات الکلی که با تصویب قانون وستد در سال ۱۹۱۹ در آمریکا شروع شد، فرصتی را به مجرمین مافیایی داد که با اخذ مقادیر عظیم پول نقد از معتادین مشروبات الکلی که دسترسی قانونی به آن نداشتند پولهای نقد بی حد و حصری به دست آورند و علاوه بر آن این مجرمین از راه ربا خواری و اخاذی و فحشا و قماربازی نیز پول گزافی به دست می آوردند که لازم بود به آن صورت مشروع و قانونی بدهند. یک راه برای این کار انجام کسب و کارهای به ظاهر مشروع و قانونی و آمیختن درآمدهای غیر قانونی شان با درآمدهای مشروعی بود که از این فعالیتها به دست می آوردند. ماشین های رختشویی یکی از این کسب و کارهایی بود که به وسیله گانگسترهای مجرم آن زمان و از جمله آل کاپون مورد استفاده قرار گرفت. چون در این ماشینها کسب و کار به صورت نقدی انجام می گرفت و منافع غیر قابل تردیدی از این راه به دست می آمد. اما در اکتبر ۱۹۳۱ بی احتیاطی آل کاپون باعث شد که مامورین مالیاتی به یک اتهام ساده فرار مالیاتی او را بازداشت و او را به ۱۱ سال زندان و پرداخت ۵۰ هزار دلار جزای نقدی محکوم کنند. البته این محکومیت نه به خاطر جرایمی که وی پولهای گزافی از آنها به دست آورده بود، بلکه به خاطر فرار مالیاتی بود. عده ای وجه تسمیه عنوان پول شویی را به این واقعه نسبت می دهند چون پول کثیف و حاصل از جرم بعد از آمیخته شدن با پولهای حاصل از فعالیت رختشویخانه ها، شسته شده و ظاهری تمیز و قانونی پیدا می کند. اما عده ای دیگر علت نامگذاری پولشویی بر این عمل را این می دانند که «آنچه را که انجام می شود به طور

کامل شرح می دهد. یعنی پول غیر قانونی یا کثیف به گردش می افتد یا شستشو داده می شود به نحوی که در پایان کار شکل پول قانونی یا پاک به خود می گیرد. به عبارت دیگر منبع پولهایی که به طور غیر قانونی به دست آمده است در جریان یک رشته انتقالات و معاملات مجهول باقی می ماند به طوری که در نهایت، می توان پولها را به عنوان درآمد مشروع عرضه کرد^۱.

دستگیری و محکومیت آل کاپون در سایر مجرمین که به تازگی به ضرورت تغییر قیافه دادن منابع مالی خود پی برده بودند، انگیزه ای ایجاد نمود تا تاکتیک های پول شویی مؤثرتری را مورد استفاده قرار دهند تا به سرنوشت آل کاپون دچار نشوند. از جمله این اشخاص، شخصی به نام مایرلانسکی بود که عنوان معروف ترین فرد غیر ایتالیایی مافیا را داشت. وی که از رویه آل کاپون آزرده خاطر شده بود به دنبال شیوه های جدید پول شویی برآمد. او در مدتی کمتر از یک سال، مزایای حسابهای شماره دار بانکهای سوئیس را کشف کرد. تسهیلات بانکی سوئیس به لانسکی شیوه ای را عرضه کرد تا یکی از اولین تکنیکهای واقعی پول شویی - تکنیک وام دهی مجدد - را ایجاد کند و بعدها همکاران وی شیوه های دیگری از جمله استفاده از نقاط امن و مطمئن در خارج از کشور را مورد استفاده قرار دادند. اما هیچگاه بر این اعمال عنوان پول شویی اطلاق نمی شد و در واقع هدف اصلی آنها نیز فرار از مالیات بود. اصطلاح پول شویی تا سال ۱۹۷۳ در رسانه ها و مطبوعات مطرح نشده بود و زمانی هم که این عبارت به کار رفت ربطی به مایرلانسکی نداشت. بلکه نخستین بار در جریان رسوایی واترگیت، توسط مشاور حقوقی نیکسون، رئیس جمهور وقت آمریکا به کار رفت و در مطبوعات در ضمن گزارشهای مربوط به این ماجرا درج شد. نیکسون برای انتخاب مجدد خود به ریاست جمهوری، محرمانه مبالغ هنگفتی کمک نقدی از بسیاری از مؤسسات و حتی مجرمین مثل مافیای کشور مکزیک دریافت کرد تا بعد از انتخاب مجدد به ریاست جمهوری امتیازاتی را به آنها بدهد. این مؤسسات و شرکتها برای حل این مشکل که چگونه وجوه مزبور را از مسیر حسابرسی

^۱ رابینسون، جفری، (۱۳۸۹) شستشوی پول آلوده، ترجمه آلبرت برناردی، ص ۱۲

شرکت خارج کنند از شیوه های مختلفی استفاده کردند. ولی گردانندگان این ماجرا در شستشوی پولهای مبادله شده با عدم موفقیت روبه رو شدند. زیرا در تاریخ ۱۷ ژوئن ۱۹۷۲، مقرر حزب دموکرات واقع در ساختمان واترگیت مورد دستبرد افرادی از حزب جمهوری خواه و سیا قرار گرفت و اسناد مربوط به این معاملات توسط آنها به سرقت رفت و به وسیله نشریات آن زمان افشا شد. در خصوص ایران نیز باید گفت که واژه پول شویی در ادبیات حقوقی و اقتصادی ما قدمت چندانی ندارد و اندکی بیش از ۱۴-۱۳ سال است که در محافل حقوقی و اقتصادی مطرح شده و سمینارهایی نیز در این زمینه بر پا شده است. لایحه مبارزه با پول شویی نیز پس از بحثهای فراوان و پس از چندین بار بازنگری در تاریخ ۸۱/۷/۶ به مجلس تقدیم شد که به دنبال کارشناسی ها و بررسی هایی که در لایحه صورت گرفت، تغییرات و اصلاحاتی توسط کمیسیون مشترک مجلس در آن به عمل آمد و نهایتاً در تاریخ ۸۶/۱۱/۲ به تصویب مجلس رسید.

۱-۲- تروریسم

واژه معادل تروریسم در زبان عربی «ارهاب» است این کلمه که از مصدر «رهبه» و تنها در دوره اخیر در زبان عربی به معنای تروریسم به کار رفته است، به معنای خوف، دلهره و وحشت می باشد. و پیش تر بدین معنا به کار نمی رفته است.^۱

امروزه تروریسم در اصطلاح به معنای به کارگیری خشونت و ایجاد وحشت بین مردم رایج شده است. بر این اساس، تروریست کسی است که برای رسیدن به اهداف خویش به خشونت و یا تهدید به آن دست می یابد.^۲ همچنین تروریسم را کارهای جنایی ضد کشور به منظور ایجاد هراس در اشخاص یا اصناف و طبقات معین و یا همه مردم کشور گفته اند.^۳ ضرورت و اهمیت تعریف تروریسم، کشورها را بر آن داشته تا با برپایی کنفرانس ها و

^۱ ابن منظور: ۲۰۰۵م، ج ۱، ص ۱۵۹۵؛ معلوف: ۱۹۷۳م، ص ۲۸۲

^۲ امام حسنین عطاء الله، (۲۰۰۴) الارهاب البنیان القانونی للجریمة، اسکندریه، دارالمطبوعات الجامعیه، م.ص ۹۷

^۳ جعفری لنگرودی: ۱۳۹۴، ص ۱۵۰

گردهمایی‌های متعدد به بحث و تبادل نظر درباره‌ی مفهوم، صور و ریشه‌های پیدایش تروریسم در حقوق داخلی خود و نظام حقوق بین‌الملل بپردازند.

واژه‌ی تروریسم در لغت فارسی به معنای دهشت افکنی است. در حقوق ایران، واژه‌ی ترور و تروریسم در موارد متعددی در قوانین کیفری به کار رفته است، برای مثال، در ماده پنج قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب، مصوب تیرماه ۱۳۷۳ با اصلاحات ۱۳۸۱/۷/۲۸ آمده است: «به تعداد مورد نیاز، دادگاه‌های انقلاب در مرکز هر استان و مناطقی که ضرورت تشکیل آن را رئیس قوه قضاییه تشخیص می‌دهد تحت نظارت و ریاست اداری حوزه قضایی تشکیل می‌گردد و به جرایم ذیل رسیدگی می‌نماید: کلیه جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی و محاربه یا افساد فی الارض؛ توهین به مقام بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران و مقام معظم رهبری؛ توطئه علیه جمهوری اسلامی ایران یا اقدام مسلحانه و ترور و تخریب مؤسسات به منظور مقابله با نظام؛ ...». همچنین در ماده چهار قانون نیروی انتظامی، مصوب سال ۱۳۶۹ آمده است: «مأموریت و وظایف نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران عبارت است از:

استقرار نظم و امنیت و تأمین آسایش عمومی و فردی؛ مقابله و مبارزه قاطع و مستمر با هرگونه خرابکاری، تروریسم، شورش و عوامل و حرکت‌هایی که مخل امنیت کشور باشد، با همکاری وزارت اطلاعات». همچنین در ماده چهار و هشت قانون به کارگیری سلاح به وسیله‌ی مأموران نیروهای مسلح در مواردی ضروری مصوب دی ماه ۱۳۷۳، این واژه به کار رفته است. ولی در این قوانین تعریف مشخصی از واژه‌ی ترور و تروریسم ارائه نگردیده و این بدان معناست که تروریسم در حقوق ایران در حال حاضر به عنوان جرم مستقل شناخته نمی‌شود، بلکه در کنار برخی دیگر از جرایم خشونت بار، معنا پیدا می‌کند و قانونگذار از به کار بردن آن جز معنای لغوی را در نظر نداشته است.

اگرچه ارائه تعریفی که مستفاد از یک نظام حقوقی خاصی باشد در حال حاضر به دلیل اختلاف زیاد کشورها در مورد مفهوم تروریسم ممکن نیست، ولی می‌توان تعاریفی را به عنوان الگو و نمونه برای قانونگذاری ارائه نمود، اگرچه بهترین روش در جرم تروریسم این

است که بدون ارائه تعریف جزئی از آن، به مصادیق خاصی ارائه شود، چنانکه بیشتر کشورها از این روش، پیروی نموده اند، اما به هر حال، با توجه به عناصر مشترک یاد شده، در تعریف کلی از تروریسم می توان گفت: تروریسم عبارت است از به کارگیری اقدامات خشونت بار شدید و غیرقانونی، برضد جان و یا مال عموم شهروندان غیر نظامی یا بخشی از آنان و یا تهدید به آن، به منظور ایجاد هراس عمومی.

۲- مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم

۲-۱- کارگروه ویژه اقدام مالی

گروه ویژه نهادهی بین المللی است که به منظور ایجاد اراده سیاسی الزم برای اصلاح قوانین و مقررات مربوط به مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و تکثیر تسلیحات کشتار جمعی فعالیت می کند. وظیفه آن تعیین استانداردها و معیارهای جهانی با رویکرد گسترش اجرای مؤثر توصیه های خود و اقدامات قانونی برای مبارزه با تهدیدهای مربوط به یکپارچگی سیستم مالی بین المللی می باشد. فعالیت در ایجاد شفافیت گردش های مالی در نظام بانکی جهان به عنوان یک سازمان تخصصی و تأثیرگذار در امور مالی بین المللی، از جنبه های مثبت دیگر گروه ویژه است. این سازمان دارای سند مؤسس و ارگان های سازمانی خود می باشد و از تمامی ویژگی های یک سازمان بین المللی برخوردار بوده و به طور کلی محصول حقوق بین الملل و تحت حاکمیت آن می باشد. این سازمان مجموعه ای از قواعد و مقررات را در یک نظم حقوقی یکپارچه و خاص در جامعه بین المللی وضع کرده که با استقبال اکثریت کشورها مواجه شده است. تبلور عینی گروه ویژه را باید در راستای مأموریت و اقدامات سازمان توسعه و همکاری های اقتصادی دانست که وظیفه اصلی آن کشف راه هایی بود که دولت ها و سازمان های بین دولتی بتوانند مانع از پولشویی و تأمین مالی تروریسم شوند.

بنیاد اولیه گروه ویژه در سال ۱۹۸۹ در پاسخ به نگرانی جامعه بین المللی نسبت به تجارت موادمخدر ایجاد گردید. در دهه ۱۹۸۰ تجارت جهانی موادمخدر و درآمد حاصل از آن که از طریق پولشویی در نظام مالی بین المللی با اهداف خاصی هزینه می شد، برای جامعه

بین‌المللی نگرانی بزرگ بود. هم موادمخدر و هم پول حاصل از آن آزادانه از طریق مرزها جابه‌جا می‌شد و قوانین داخلی کشورها هم در مهار آن بسیار کم‌قدرت بودند. در این راستا کشورهای گروه هفت^۱ با رویکرد چندملیتی برای مبارزه با پولشویی گروه ویژه را جهت انجام این مأموریت بااهمیت بنا نهادند^۲ تا اجماع جهانی را بر محور مبارزه با این پدیده و سایر جرایم مرتبط، نهادینه نمایند. گروه هفت مقررات، موازین و استانداردهایی منظم و حقوقی را وضع کردند تا کشورها بتوانند با نهادینه‌سازی آنها نسبت به کشف، جلوگیری و مجازات سوءاستفاده‌کنندگان از نظام مالی با هدف پولشویی اقدامات لازم را انجام دهند، چراکه مبارزه با پولشویی وسیع و جرایم مرتبط با آن که تهدیدهای بزرگی برای جامعه بین‌المللی محسوب می‌شوند، مستلزم پاسخگویی جامعه بین‌المللی است. تعیین استانداردهای جهانی در رابطه با چگونگی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم که نقطه آغازی در روند این مبارزه بود، باعث گردید تهدیدات اخیر نسبت به تمامیت نظام مالی بین‌المللی تحت کنترل درآیند. در واقع می‌توان گفت، برای اولین بار است که کشورها ابزار مؤثر و قدرتمندی در اختیار دارند تا با اجماع جهانی و بین‌المللی، چگونگی مبارزه با پولشویی در سطح جهانی را برنامه‌ریزی نمایند؛ چراکه این تهدیدها مستلزم پاسخگویی چندملیتی و جهانی است^۳.

^۱ کشورهای فرانسه، آلمان، بریتانیا، ایتالیا، ژاپن، ایالات متحده آمریکا و کانادا «گروه هفت» را تشکیل می‌دهند که حدود ۵۰ درصد اقتصاد جهان را در دست دارند.

^۲ سند تأسیس گروه ویژه «بیانیه مشترک» کشورهای گروه هفت در اجلاس سال ۱۹۸۸ به تصویب رسید. کشورهای گروه هفت، در اجلاس سال ۱۹۸۸ که در شهر تورنتو برگزار شد، اقدام به تصویب یک اعلامیه سیاسی کرد. متعاقباً در اجلاس بهار ۱۹۸۹ طی اعلامیه دیگری از همه کشورها خواستند تا با گروه هفت در امر مبارزه با قاچاق موادمخدر و پولشویی همراه شوند. گروه هفت در همین جلسه راجع به تأسیس یک گروه کاری ویژه برای مقابله با پولشویی به توافق رسیدند. بالاخره در پانزدهمین اجلاس اقتصادی سالیانه گروه هفت (ژوئن ۱۹۸۹ پاریس)، به منظور مقابله با پدیده پولشویی، گروه ویژه را تشکیل دادند. امیر سماواتی‌پیروز و سینا نجفی، «پیشنهادهای گروه ویژه اقدام مالی و جایگاه نهاد مذکور در مبارزه بین‌المللی با جرایم اقتصادی»، فصلنامه تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل ۱۱(۴۱) (۱۳۹۷)، ۵.

^۳ Roger Wilkins, 25 Years and Beyond (Paris: FATF, 2014), 6.

تأسیس گروه ویژه در ۱۹۸۹ درواقع پاسخ به رشد سریع جنایات فراملی بود. جنایاتی که مبارزه با آنها صرفاً از طریق حکمرانی جهانی، هماهنگ‌سازی استانداردها و همکاری‌های بین‌المللی امکان‌پذیر بود. گروه ویژه در این راستا از ابزارهای متعددی برای پاسخگویی و قدرت اجرایی خود استفاده کرده است. تأسیس این گروه واقعا یک ابتکار جهانی است. گروه ویژه یک سازمان ماهواره‌ای است که به‌عنوان یک مرکز با بررسی‌های کارآمدتر و نظارت اطمینان‌بخش کشورها را تحت‌نظر دارد^۱.

ظهور گروه ویژه را می‌توان در امتداد تصمیمات بین‌المللی ناشی از جنگ دوم جهانی دانست چراکه در «دوران پس از جنگ جهانی بود که سازمان‌های بین‌المللی پای را از حوزه‌های صرفاً فنی فراتر نهادند و مأموریت مقابله با جنگ و حفظ صلح نیز به آنها تفویض گردید»^۲ موجودیت مستقل این گروه بر اراده جامعه بین‌المللی استوار است و اهداف عالی آن مبتنی بر نیاز جامعه بین‌المللی و در نظام بین‌الملل واجد حقوق و تعهدات است. به‌لحاظ تاریخی جایگاه گروه ویژه متأثر از همکاری دولت‌ها با یکدیگر و در نتیجه تحولات بین‌المللی مطرح شده است. هدف سازماندهی یک نوع گردهمایی بین‌المللی نبوده بلکه هدف حل مشکلات با محوریت همکاری کشورها بوده است تا در قامت یک سازمان بین‌المللی در مسیر تضمین و تحکیم صلح و امنیت جمعی فعالیت نماید. «سازمانی است که در پرتو مأموریت و اقدامات سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی»^۳ ایجاد

^۱ Martin Anderson, Anthony Charrie, and Dominik Treeck, 2019, 12)

^۲ زمانی، سید قاسم. (۱۳۹۳) مجموعه مقالات همایش کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد: دستاوردها و چالش‌ها. تهران: انتشارات بنیاد حقوقی میزان. ص ۳۷

^۳ سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (Organization for Economic Co-operation and Development-OECD) در ۱۴ دسامبر سال ۱۹۶۰ با امضای یک کنوانسیون ۲۱ ماده‌ای توسط کشورهای اتریش، بلژیک، کانادا، دانمارک، فرانسه، آلمان، یونان، ایسلند، ایرلند، لوکزامبورگ، هلند، نروژ، پرتغال، اسپانیا، سوئد، سوئیس، ترکیه، انگلیس و آمریکا تأسیس شد. بعداً کشورهای ایتالیا، ژاپن، نیوزیلند، فنلاند، استرالیا، جمهوری چک، مجارستان، مکزیک، کره جنوبی، لهستان و جمهوری اسلواکی به این سازمان پیوستند. سازمان همکاری اقتصادی و توسعه به‌عنوان یکی از تأثیرگذارترین نهادهای اقتصادی جهانی مجمعی برای پالایش

گردیده و وظیفه اصلی آن کشف راه‌هایی است که دولت‌ها و سازمان‌های بین دولتی بتوانند مانع از پولشویی شوند.^۱

به قول استین کامپ «بررسی تاریخی هر نوع سازمانی تقریباً نشان می‌دهد که جهش‌های بنیادی بزرگی در انواع سازمان‌ها به دنبال دوره‌های رشد نسبتاً کند پدید آمده و شاید جهش‌های جدید، ظهور سازمان‌های کاملاً متفاوتی را در همان حوزه‌ها به دنبال داشته باشد». مؤثرترین جهش و تغییر در فعالیت و سیاست‌های گروه ویژه که مشمول مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و اشاعه تسلیحات کشتار جمعی می‌شود، جنبه جهانی بودن و اینکه این گروه تشکیلاتی است که در قالب یک سازمان بین‌المللی در راستای اهداف جهانی حرکت می‌کند را تثبیت کرد.

مویسس^۲ ضمن تأکید بر اینکه گروه ویژه یک سازمان بین‌المللی است، نظر جدید و قابل اتکایی دارد. وی در توصیف گروه ویژه عنوان Minilateralism را به کار می‌برد و این گونه توضیح می‌دهد که «گروه ویژه سازمانی است که تأسیس آن با تعداد بسیار کمی از کشورها صورت پذیرفته است، به این معنا که با کمترین تعداد ممکن از کشورهای جهان بیشترین تأثیر را در حل یک مشکل خاص ارائه داد. جامعه بین‌المللی به جای تکیه بر مؤسسات جهانی که پس از جنگ جهانی دوم ایجاد شده‌اند و اینکه بسیاری از آنها در انطباق با تغییرات و پویایی قدرت و ایجاد توافق در سراسر جامعه بین‌المللی جهان، توانایی لازم را نداشته و یا کارایی خود را از دست داده‌اند، سازمان‌هایی را ایجاد می‌کنند که با کمترین تعداد اعضا دامنه وسیعی از موضوعات بین‌المللی را دربرمی‌گیرند که مبارزه با تروریسم یکی از آنهاست. گروه ویژه در چهارچوب وظیفه جهانی خود و با هدف انگیزه

سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی با رویکرد جستجوی راه‌حل برای مشکلات مشترک از طریق هماهنگ کردن سیاست‌های داخلی و بین‌المللی مطرح است.

who we are", accessed 17/4/2019, <http://www.oecd.org>

^۱ (UK, Cheltenham: Edward Elgar, 2014),

^۲ Moisés Naim

دادن به دولت‌ها به منظور همکاری در زمینه محو تروریسم، قانون نرمی را ایجاد کرده است.^۱

ساختار سازمانی گروه ویژه دارای ارکان متفاوتی است که باتوجه به موضوع و حوزه فعالیت آن از هماهنگی حرفه‌ای برخوردار است. ساختار این گروه به شرحی که در وبسایت رسمی آن آمده است، دارای چهار رکن اصلی از قرار مجمع عمومی، حوزه ریاست، گروه مشورتی و نظارتی، دبیرخانه اجرایی و هفت رکن فرعی به شرح اداره هماهنگی شبکه جهانی (نهادهای منطقه‌ای)، اداره بازنگری و همکاری‌های بین‌المللی، اداره روش‌ها، سیستم‌ها و ریسک‌ها، اداره توسعه و نهادهای سازی سیاست‌های سازمانی، اداره ارزیابی و انطباق‌سازی، اداره پشتیبانی پرسنل و امور اداری، اداره تأمین نیروی انسانی و ارتباطات می‌باشد که زیر نظر و هدایت دبیرخانه انجام وظیفه می‌کنند.^۲

۲-۲- گروه ویژه در قالب سازمانی با هدف جنگ علیه پولشویی و تأمین مالی تروریسم

نقش گروه ویژه باتوجه به تمایل کشورها به مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم بسیار متفاوت‌تر از سایر سازمان‌های بین‌المللی است. ایجاد و نهادهای کردن راهبردهای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، اعمال نظارت بر چگونگی اجرای توصیه‌ها، نظارت بر اجرای الزامات بین‌المللی ناشی از توصیه‌ها، تبیین اصول شبه اجباری و اقدامات تأمینی با رویکرد استحکام اصول و مقررات گروه و بررسی ضمانت اجرای گروه ویژه از جمله مواردی است که ارتباط مستقیمی با نقش گروه ویژه در جامعه بین‌المللی دارد. اقدامات راهبردی گروه ویژه از جمله مواردی است که کشورها را ناگزیر از اجرای توصیه‌های بین‌المللی می‌کند. این اقدامات در قالب تحریم‌های هدفمند و تصویب اصول

^۱ Moisés Naím, "Minilateralism: The Magic Number to Get Real International Action," *Foreign Policy* 173 (June 2009), 3, <https://www.researchgate.net/publication>.

^۲ FATF "MANDATE (2012-2020)," Washington DC, Last Accessed August 24, ۲۰۱۹, www.fatf-gafi.org.

الزام الاجرا و به نوعی اقدامات تقنینی و تأمینی در چهارچوب حقوق بین الملل با هدف مقابله اساسی با تروریسم و تأمین مالی تروریسم می باشد.

مهم ترین اقدام و ابتکار گروه ویژه را باید در تدوین و ارائه توصیه هایی در زمینه مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم خلاصه کرد. توصیه هایی که مجموعه ای از اصول جامع و پایدار است که کشورها باید به منظور مقابله با پولشویی، تأمین مالی تروریسم و گسترش سلاح های کشتار جمعی اجرا کنند.^۱ این توصیه ها تلاش دارند تا به جرم انگاری پدیده های مزبور در نظام داخلی کشورها با تکیه بر کنوانسیون ۱۹۹۹ مجمع عمومی در خصوص سرکوب تأمین مالی تروریسم و همکاری با سیستم تحریم های شورای امنیت بپردازند.^۲

اگرچه پولشویی و تأمین مالی تروریسم به عنوان دو فعالیت مجرمانه متمایز ظاهر می شوند، اما مکمل یکدیگرند و چهارچوب اساسی آنها مشابه هم است. در هر دو پدیده، طرفین درگیر مشروعیت بخشیدن به گردش های نقدی هستند. با این توضیح که در مورد تأمین مالی تروریسم، این گردش نقدی برای فعالیت های تروریستی مورد استفاده قرار می گیرد و در مورد پولشویی، پول نقد جلوه قانونی پیدا می کند و در معاملات اقتصادی قانونی مورد استفاده قرار می گیرد.^۳ یکی از مناسب ترین راهکارها برای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم جهانی، اقدام فراگیر در قالب ساختار گروه ویژه است که در نظم نوین جهانی با توجه به همکاری ۲۰۵ کشور با آن از اهمیت کلیدی برخوردار است.

از طریق گروه ویژه می توان به سوی جامعه ای رفت که در آن تروریسم نتواند امنیت جهانی را تهدید نماید. گروه ویژه در حال حاضر دارای قدرت اجرایی بین المللی است و از طرفی با ایجاد شبکه نظارت و کنترل، عملاً توانایی خود در مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را نشان داده است. با این فرض نیک پیداست که هیچ کشوری به تنهایی قادر به مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم نیست، بلکه این امر نیازمند همکاری تمامی

^۱ "fatfsecretariat" The FATF Secretariat, Accessed, 17/3/2019. www.fatf-gafi.org.
(J van Wouters & Sanderijn Duquet, 2013, 160)"

^۲ Hattan Shami, "The Impact of Economic, Governance and Terrorist Activity on Compliance With FATF Recommendations," (for the Degree of Doctor of Philosophy Newark, New Jersey, 2015), 8.

ویژه در فرایند ایجاد قاعده عرفی و عام‌الشمول بسیار مؤثر بوده و هستند و «به قول کاسسه این گونه عرف‌ها شاید قاعده حقوقی نباشند ولی یک متدولوژی و شیوه ایجاد قاعده محسوب می‌گردند.»^۱

توسعه حقوق بین‌الملل، رسالت خطیری است که برعهده تابعان حقوق بین‌الملل قرار دارد، بنابراین اصل بر وظیفه سازمان‌های بین‌المللی است که در چهارچوب قلمرو تخصصی خود در توسعه حقوق بین‌الملل نیز کوشا باشند. «گروه ویژه در پرتو رضایت دولت‌ها و با رفع محدودیت‌های غیرضرور خصوصا در حیطه وظایف و مأموریت‌های خود، مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم که فنی و تخصصی است، اقدام به ایجاد قواعد در قالب «استانداردسازی» نموده است. همکاری بین کشورها در جامعه بین‌المللی کاملاً ایجاب می‌نماید قوانین، اصول و رویه‌هایی که ممکن است شامل قانون سخت و نرم باشند توسط همه کشورها به کار گرفته شوند.»^۲

نیک پیداست که گروه ویژه سازمان جهانی سیاست‌گذار و دارای قدرت تقنینی در امر مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم است. بدیهی است مخالفت با نقش گروه ویژه در ایجاد قواعد حقوقی هم به معنای نادیده گرفتن و تضعیف مشارکت گروه ویژه در توسعه حقوق بین‌الملل نیست، ولی به این دلیل که گروه در نظم حقوقی غیرمتمرکز بین‌المللی سازمانی کارآمد در جامعه بین‌المللی است و سازمانی است که در توسعه و تحکیم تعهدات عام‌الشمول نقش مهمی دارد، می‌توان آن را موافق دکترین حقوق بین‌الملل فرض کرد، چراکه توصیه‌های گروه ویژه به شیوه خاصی در توسعه حقوق بین‌الملل و ایجاد قواعد جدید بین‌المللی سهم دارند. «وصف اجباری قواعد حقوق بین‌الملل از اجماع و وفاق عمومی اشخاص بین‌الملل نشئت می‌گیرد، امری که اراده دولت‌ها در آن می‌تواند بسیار

^۱ (همان، ۹۸).

^۲ Hanafi Amrani, 2015, 160

مؤثر باشد، واقعیتی که در بستر وجدان حقوقی جامعه بشری، مستلزم وجود مالک و مناط‌های متقن، مدلل و معقولی است که بتوانند تأثیرگذار باشند.^۱

بعضی معاهدات و قراردادهای بین‌المللی نقش اساسی در تشکیل عرف‌هایی دارند که زمینه گسترش حقوق بین‌الملل عام را فراهم می‌سازند. چنین عرف‌هایی می‌توانند برای کلیه کشورها اعم از آنهایی که در تشکیل آن نقش داشته یا نداشته‌اند، منشأ اثر حقوقی گردند. عرف‌های بین‌المللی در صورت عمومیت و مقبولیت می‌توانند جنبه قانون برای جامعه بین‌المللی داشته باشند، به عبارت دیگر اگر عرفی با خصوصیات عام و جهانی اما ناشی از اراده عموم کشورها باشد حاکم بر روابط بین‌المللی می‌گردد.^۲ توصیه‌های گروه ویژه استانداردهایی را ارائه کرده‌اند که به‌طور عام با استقبال جامعه جهانی روبه‌رو شده است و این باور را قوام می‌بخشد که قواعد گروه ویژه عمدتاً مطابق با اصول و نیازهای اساسی جامعه بین‌المللی شکل گرفته و بر همین اساس از آن تبعیت می‌کنند.

۲-۲-۲- نظارت فراگیر جهانی

نظارت بین‌المللی در حقوق بین‌الملل سنتی به صورت نظارت متقابل دولت‌ها در اجرای قراردادهای بین‌المللی عموماً به صورت دوجانبه و از طریق مقامات دیپلماتیک و کنسولی آنها صورت می‌گیرد. وضعیت مقررات مصوب در چهارچوب سازمان‌های بین‌المللی، کاملاً متفاوت است. نظارت از طریق تشکیلات ساختاری سازمان یافته در همه سازمان‌ها یکسان و یکنواخت نیست و روش‌های آنها با هم متفاوت است؛ به عبارت دیگر در حالیکه تشکیلات نظارتی سازمان‌ها، نکات مشترک فراوانی دارند تا حدودی نیز با یکدیگر

^۱ شریفی طرازکوهی، حسین. (۱۳۸۳) «هنجارهای حقوق بشری و پردازش حقوق بین‌المللی». مجله پژوهش حقوقی ۷: ۲۴-۱۷. ص ۱۹

^۲ هنجانی، علی. (۱۳۷۲) «تحولات پیدایش عرف بین‌المللی». مجله تحقیقات حقوقی شهید بهشتی ۱۱ و ۱۲: ۲۷۶-۲۲۳.

متفاوتند. این تفاوت‌ها ضمن ایجاد شیوه‌های نوین در حقوق بین‌الملل روابط بی‌سابقه‌ای را بین دولت‌ها و جامعه بین‌المللی به وجود آورده است.

گروه ویژه به منظور حفظ حقوق جامعه بین‌المللی، سازکارهای نظارتی پیچیده‌ای را برای تضمین رعایت مقررات خود ایجاد کرده و از طرفی، تضمین‌ها و واکنش‌های نهادینه شده‌ای را نسبت به نقض آن مقررات پیش‌بینی نموده است. در راستای حفظ منافع و حقوق جامعه بین‌المللی و بنابر نظر کاسسه «این گونه سازکارهای پیش‌بینی شده ثابت می‌کنند که دولت‌ها بر این باورند که تعهدات مشترک مهمی برای کشورها در جامعه بین‌المللی وجود دارد.»^۱ که می‌بایست همه به آنها پایبند باشند.

گروه ویژه بر چگونگی اجرای توصیه‌ها و استانداردهای بین‌المللی نظارت و ارزیابی مستمر دارد و این اقدام نظارتی جامع و فراگیر بوده و همواره با الگوهای تعیین شده در گروه ویژه مورد تطبیق واقع می‌شوند. نظارت و ارزیابی پیشرفت اعضاء در اعمال ضوابط و همچنین بررسی و اصلاح روش‌های جدید تأمین مالی تروریسم و پولشویی، ضوابط مبارزه با آنها و ارتقای سطح همکاری در اعمال ضوابط مبارزه با جرایم مالی از وظایف اساسی گروه ویژه است. دلیل نظارت و تجزیه و تحلیل گزارش ارزیابی اقدامات کشورها صرفاً به منظور بررسی انطباق اقدامات کشورها با توصیه‌های گروه ویژه است.^۲ نقش نظارتی گروه ویژه به طور فراگیر بوده و این نظارت در سطح منطقه‌ای یا جهانی تأثیرات مهمی را در پی داشته است. گروه ویژه جهت نظارت بر کیفیت اجرای توصیه‌های خود، روش‌های مختلفی تدوین کرده است تا میزان تطابق و پیشرفت توصیه‌ها را بررسی کند. نظارت و ارزیابی کشورها شامل دو بخش می‌باشد، بخش اول فرایندهای مورد نیاز را برای رسیدن به اهداف ویژه بررسی می‌کند و بخش دوم نتایج این فرایندها را با استانداردها مطابقت می‌دهد.

^۱ زمانی، سیدقاسم و هاله حسینی اکبرنژاد. (۱۳۹۴) «جامعه بین‌المللی و عدالت کیفری جهانی». فصلنامه مطالعات حقوق عمومی دوره ۳ (۵۴) :: ۳۳۹-۳۱۵

^۲ 2015.19 Zulaikha Normah Omar, "Amirah Johari

گروه ویژه میزان و کیفیت تطابق کشورها با هر توصیه را به صورت مستقل بررسی و نتیجه را در قالب ارزیابی نهایی اعلام می کند. این گروه برای اجرای توصیه ها، سازکارهای کاملاً جزئی تعریف کرده و فرایند اجرای توصیه ها را به دقت ارزیابی و میزان پیشرفت آنها را بررسی می کند. برای مثال تنها به توصیه اکتفاء نمی کند بلکه قوانین مورد نیاز و مسیری که باید طی شود را نیز ارائه می دهد. باید توجه داشت که این روند نمره دهی انعطاف پذیر است و مبنای شفاف و مشخصی ندارد و شاید ابهاماتی نیز در پی داشته باشد. مثلاً در توضیحات ارزیابی بعضاً این گونه اشاره می شود که وزن توصیه ها در روند اجرا برای همه کشورها یکسان نیست، با این وصف امکان دارد مسائل سیاسی در این سیستم نمره دهی مؤثر واقع شود.

فرایند ارزیابی نتایج مبتنی بر این اصل است که آثار نهادینه شدن توصیه ها در کشورهای عضو ملموس باشد. به عبارت دیگر اهداف گروه ویژه در کشورها حاصل شده باشد. گروه ویژه ده هدف را به عنوان نتایج حاصل از اجرای توصیه های خود اعلام کرده است. این نتایج باید در کوتاه ترین زمان پس از نهادینه شدن اجرای توصیه ها دیده شوند. لذا گروه ویژه، کشورها را از این نظر نیز مورد بررسی قرار داده و آنان را دسته بندی می کند:

الف) مفهوم واقعی خطرات ناشی از پولشویی و تأمین مالی تروریسم باید توسط کشورها به طور دقیق درک شود و ضرورتاً اقدامات آنها در قلمرو کشور برای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و گسترش سلاح های هسته ای باید به صورت هماهنگ باشد؛
ب) داشتن همکاری بین المللی با کشورها و ارائه اطلاعات مناسب مالی که اقدام علیه جنایت کاران و دارایی های آنها را تسهیل کند؛

ج) ناظرین باید به طور مناسب بر همکاری مؤسسات مالی در منطبق سازی مقررات خود با الزامات و توصیه های مربوط به پولشویی و تأمین مالی تروریسم و بررسی خطرات آنها نظارت و کنترل منظم داشته باشند؛

د) مؤسسات مالی، مراکز و مؤسسات غیرانتفاعی باید با دقت کافی اقدامات پیشگیرانه نسبت به پولشویی و تأمین مالی تروریسم را با توجه به خطرات آن، اعمال کنند و معاملات مشکوک را گزارش دهند؛

ه) اشخاص حقوقی و مقرراتی که از پولشویی یا تأمین مالی تروریستی جلوگیری می‌کنند و اطلاعات مربوط به مالکیت ذینفعان در تبادلات مالی باید بدون هیچگونه مانعی در اختیار مقامات صالح قرار گیرد؛

ح) اطلاعات مالی و سایر اطلاعات مربوطه متناسب با شرایط جهت تحقیق در زمینه پولشویی و تأمین مالی تروریسم، باید در اختیار مقامات صالحه قرار گیرند؛

ط) جرایم پولشویی و فعالیت‌های مربوط به پولشویی باید به‌طور مستمر مورد بررسی و تحقیق و مجرم‌ان باید تحت پیگرد قانونی قرار گیرند و عواید ناشی از جرایم و ابزارآلات مربوط به جرم باید مصادره شوند؛

ی) جرایم و فعالیت‌های مربوط به تأمین مالی تروریسم باید مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته و افرادی که مباشرت به تأمین مالی تروریسم نموده‌اند، تحت پیگرد قانونی قرار گرفته و تحریم‌های (محدودیت‌های) مؤثر و متناسب نسبت به آنها معمول گردد؛

ک) تروریست‌ها، سازمان‌های تروریستی و حامیان مالی، از افزایش، انتقال و استفاده از وجوه و سوءاستفاده از مؤسسات غیرانتفاعی (سازمان‌های مردم‌نهاد) جلوگیری شوند؛

ل) افراد و نهادهای درگیر در اشاعه تسلیحات کشتار جمعی از افزایش، انتقال و استفاده از وجوه براساس قطعنامه‌های شورای امنیت منع شوند^۱

یکی از مهم‌ترین بحث‌هایی که درخصوص توصیه‌های گروه ویژه مطرح است، این است که در جامعه بین‌المللی این توصیه‌ها تبدیل به عرف بین‌المللی شده‌اند یا خیر؟ با توجه به استقبال همه کشورها نسبت به اجرای توصیه‌های این نهاد و عدم مخالفت جدی با آنها به‌نظر می‌رسد که توصیه‌های مزبور خصیصه عرف بین‌المللی را دارا باشند. «منظور از عرف بین‌المللی قاعده حقوقی نانوشته‌ای است که من حیث المجموع مخالفت جدی با آن وجود

^۱. www.fatf-gafi.org, 201

ندارد. در حقوق بین‌الملل همواره کوشش شده با وجود مشکلات، جهت پر کردن خلا قانون معاهدات هرچه گسترده‌تر و اطراف آن هرچه بیشتر باشند. اراده معقول و منطقی عموم دولت‌ها در چهارچوب نظم و عدالت عمومی جهانی و منافع مشترک که پایه‌گذار قواعد عام‌الشمول باشد، امری ضروری برای جامعه بین‌المللی می‌باشد.^۱ در این راستا نباید نیازهای کشورهای خاص بلکه نیازهای عمومی جامعه بین‌المللی در مجموع را باید در نظر گرفت.

۳- چالش ارزشهای مجازی در مبارزه با پولشویی

۳-۱- رویکرد قانون‌گذار ایرانی به پول شویی

ابزارها و شیوه‌های پولشویی به عنوان اصلی‌ترین روش تسهیل‌کننده تأمین مالی تروریسم، با ظهور فناوری‌های نوین، چنان تنوع یافته است که دیگر نمی‌توان مبارزه با آن را به قالب‌های سنتی گذشته منوط کرد. تروریستها و تهکاران از فناوریهای نوین چون اینترنت و ارزشهای مجازی برای توسعه روشهای مجرمانه خویش بسیار سود می‌جویند. ارزشهای مجازی بر بستری غیرمتمرکز و در پوشش ناشناختگی عمل می‌کنند. این ارزشها در اغلب موارد فاقد پشتوانه دولتی بوده و هیچ ضمانت یا نظارتی را بر خویش نمی‌بینند. هر چند ویژگی‌های خاص ارزشهای مجازی، کار را برای مجرمین و تروریستها تسهیل کرده، نباید در این امر مبالغه کرد. مطالعات نهادهای بین‌المللی چون کارگروه ویژه اقدام مالی در سالهای اخیر، تا حدودی نقاط قوت مبارزه با اعمال مجرمانه ارتكایی با توسل به این ابزارهای مجازی را آشکار کرده است.

در سالهای اخیر، مبارزه با جرایم سازمان یافته و تروریسم، هم در نهادهای بین‌المللی همچون کارگروه ویژه اقدام مالی (FATF) و سازمان ملل و هم در داخل کشورها بسیار بحث برانگیز شده است. واقعیت آن است که ابزارها و شیوه‌های پولشویی، به عنوان اصلی‌ترین عامل تأمین مالی جرایم مذکور، با ظهور و بروز فناوریهای نوین چنان تنوع یافته است که دیگر نمی‌توان مبارزه با آن را به قالبهای سنتی گذشته محدود کرد. امروزه فناوری با

^۱ (هنجی، پیشین، ۲۲۵ و ۲۳۴).

سرعتی شگرف پیش می تازد و بر خوشایند و عدم خوشایند بشر نیز تأمل نمی کند. تروریستها و تبهکاران چه به صورت فردی و چه در قالب گروههای سازمان یافته نیز ضرورت همگام شدن با این پیشرفت را دریافته اند و از این فناوریهای نوین برای توسعه روشهای مجرمانه خویش بسیار سود می جویند.

در وهله نخست، گروههای تبهکاری با دقت فراوان از محصولات فناوری های مدرن از قبیل بانکداری مجازی و پول الکترونیکی برای ازبین بردن حلقه ارتباطی میان فعل مجرمانه و خویش استفاده می کردند که در واقع این فرصت را برای آنها فراهم می کرد تا بدون نیاز به حضور فیزیکی به خرید و فروش کالا بپردازند. هرچند این واسطه های خدماتی از الگوهای دیجیتال برای شناسایی هویت فرستنده و گیرنده بهره می بردند، تبهکاران به روشهایی از قبیل هک کردن رایانه های دیگران و سرقت هویت دیجیتال آنها متوسل شده و هویت واقعی خود را پنهان می کردند. با ظهور ارزشهای مجازی بخصوص ارزی چون بیت کوین با فناوری خاص، مجرمان ابزار تازه ای یافتند که با اصل قرار دادن ناشناختگی این فرصت را به دارندگان خود می دهند که بدون نیاز به تأیید یا معرفی هویت خویش، تراکنش های مالی نامحدودی انجام دهند.

با توجه به اینکه در حال حاضر بحثهای متعددی در خصوص رعایت الزامات کارگروه در ایران مطرح شده، بهتر است نگاهی هرچند گذرا به جرم انگاری پدیده پولشویی در قوانین داخلی نیز بشود. قانونگذار داخلی در ماده ۲ قانون مبارزه با پولشویی، مصوب ۱۳۸۶ در سه بند این جرم را تعریف کرده است: «الف) تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیتهای غیرقانونی با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد. ب) تبدیل، مبادله یا انتقال عوایدی به منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی آن با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده یا کمک به مرتکب به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نگردد. ج) اخفاء یا پنهان کردن ماهیت واقعی، منشأ، منبع، محل، نقل و انتقال، جابه جایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد».

قانونگذار داخلی تا کنون در راستای ساماندهی ارزشهای مجازی هیچ اقدامی نکرده و بانک مرکزی به عنوان متولی نظام پولی و مالی کشور، تنها به صدور چند دستورالعمل مختصر و متضاد با یکدیگر بسنده کرده است^۱ که بیشتر موجب سردرگمی شده و بدین وسیله نه تنها جامعه از فواید و منافع این ارزشهای رمزی بی بهره مانده، بلکه در نبود قانون و نظارت، احتمال سوءاستفاده از آنها در جرایمی چون پولشویی نیز قوت گرفته است.

۳-۲- رابطه پولشویی با تأمین مالی تروریسم

باید دانست که تروریستها اصراری بر تطهیر عواید حاصل خود ندارند و اصولاً یکی از منابع عمده تأمین مالی تروریسم، تجارت قانونی و کمکهای داوطلبانه است^۲ که نیازی به پولشویی ندارد. آنچه برای تروریستها مهم تر است، مسئله تقسیم یا توزیع پول به نحوی است که نهادهای ناظر، قادر به کشف و ضبط آن نباشند و اینجاست که پولشویی به کمک تأمین مالی تروریسم می آید. در نتیجه می توان تأمین مالی را امر «ضرورتاً بایسته» برای بقای تروریسم دانست فارغ از اینکه منشأ آن مشروع است یا نامشروع. در مواردی که منشأ عواید گروه تروریستی فعالیتهای مجرمانه باشد، حوزه اشتراک پولشویی و تأمین مالی گسترش بیشتری می یابد و گروه تروریستی ناچار است برای انتقال مخفیانه وجوه از منبع به دریافت کننده، هویت واقعی هر دو طرف (فرستنده و گیرنده) را نیز پنهان کند.^۳ در مجموع، پولشویی با پاکسازی رد پول آغاز و با مشروع

^۱ بانک مرکزی پس از مدتها سکوت، طی اطلاعیه ای در دوم اردیبهشت ۱۳۹۷ به کارگیری ابزار بیت کوین و سایر ارزشهای مجازی را در تمام مراکز پولی و مالی کشور ممنوع اعلام کرد. متعاقب آن چند تن از مدیران این نهاد در مصاحبه های مختلفی بر لزوم استفاده از ارزشهای دیجیتال (که اصطلاحی اشتباه برای ارزشهای مجازی است) در کشور تاکید و در نهایت در هفتم بهمن ۱۳۹۷ بانک مرکزی پیش نویسی تحت عنوان «الزامات و ضوابط حوزه رمزارزها» منتشر و طی آن استفاده از این ارزها را برای مؤسسات مالی و بانکی تحت شرایطی مجاز اعلام کرد. لازم به ذکر است که پیش نویس مذکور نیز در موارد متعددی تناقضات فاحشی دارد

^۲ Schneider, Friedrich. "Macroeconomics: The Financial Flows of Islamic Terrorism". In: Masciandaro D., (ed.) *Global Financial Crime: Terrorism, Money Laundering and Offshore Center*, Routledge, 2004, p. 120 .

^۳ Gunaratna, Rohan, *Inside Al Qaeda: Global Network of Terror*, Columbia University Press; First Printing Edition, 2002, pp. 88-89

سازی آن پایان می یابد در حالی که تأمین مالی تروریسم با کسب پول آغاز و با توزیع آن پایان می پذیرد. به رغم تفاوت در اهداف نهایی، وجه مشترک پولشویی و تأمین مالی تروریسم، دغدغه آنها در پنهان کردن منبع پول است و همین است که مهارتهای عامل پولشویی، ابزاری ضروری برای تروریستها در جهت پنهان نگه داشتن جریان مالی در کنار حفظ منابع کسب این ثروت شده است.^۱ در نتیجه ابزارهای مبارزه با پولشویی از اهمیت ویژه ای برای سرکوب تأمین مالی تروریسم برخوردارند؛ هرچند همان طور که پیش تر عنوان شد، قسمت مهمی از تأمین مالی تروریسم، منشأ مجرمانه ندارد و لذا در همه حالات نمی توان با ابزارهای ضد پولشویی با آن مقابله کرد و به تلاش و ابزارهایی فراتر از آن نیاز است.

۳-۳- قانونمند کردن ارزشهای مجازی؛ مطالعه ایالات متحده و اتحادیه اروپا

ارزشهای مجازی به این دلیل که به عنوان ابزار خرید کالا، خدمات برخط، واحد سنجش و ابزار ذخیره ارزش نیز به کار می رود، دارای همه ویژگیهای اقتصادی پول است. از همین رو برخی معتقدند باید آن را همانند پول دانست.^۲ در مقابل، برخی دیگر بر کالابودن آن تأکید دارند.^۳ کمیسیون معاملات آتی کالای ایالات متحده (CFTC)^۴ نیز به علت تفسیر موسع خود از کالاء نظر اخیر را پذیرفته است.^۵ اما اشکال شناسایی ارزشهای مجازی به

^۱ . Kimberley L., Thachuk, "Terrorism's Financial Lifeline: Can It Be Severed?". Strategic Forum, Institute for National Strategic Studies, 2002, National Defense University, no. 191. retrieved from: <https://www.hsdl.org/?view&did=515>. (visited: 15/10/2018)

^۲ Pacy, Eric P., "Tales from the Cryptocurrency: On Bitcoin, Square Pegs, and Round Holes", NEW ENG, L, REV, vol. 121, 2014, p. 49

^۳ . Mishkin, Fredrick S., *The Economics of Money Banking and Financial Markets*, Pearson Education, th Edition, 2004, p. 44.

^۴ Commodity Futures Trading Commission

^۵ Customer Advisory. .: Understand the Risks of Virtual Currency Trading, p. 1, retrieved from:

https://www.cftc.gov/sites/default/files/idc/groups/public/@customerprotection/documents/file/customeradvisory_urvet121517.pdf (visited: 10/10/2018).

عنوان کالا آن است که دیگر نمی توان مقررات ضد پولشویی را علیه آنها اعمال کرد. شبکه اقدام علیه جرایم مالی ایالات متحده (FinCEN) در سال ۲۰۱۳ نخستین گزارش خود را در خصوص ارزشهای مجازی ارایه و اعلام کرد که مبادلات و فراهم آوردندگان ارزشهای مجازی مشمول قانون اسرار بانکی (BSA) هستند و باید خود را به عنوان تجارت خدمات مالی ثبت کنند.^۱ هدف از این اقدام، نظارت بر تراکشن های این ارزشها و ممانعت از استفاده نامشروع از آنها به ویژه در امر پولشویی بود. این گزارش ها در سالهای بعد نیز منتشر شد، مقامات این نهاد در آخرین گزارش خود به سال ۲۰۱۸ اعلام کردند که به زودی طرحی جامع در خصوص ارزشهای مجازی به کنگره ارایه خواهند کرد.^۲ همان طور که پیداست تا کنون مقررات جامعی در خصوص ایجاد، استفاده و مبادله ارزشهای مجازی در ایالات متحده تصویب نشده و تنها برخی حوزه ها همچون مالیات، مقررات سرمایه گذاری فراساحلی و پیشگیری از به کارگیری ارزشهای مجازی در معاملات غیرقانونی و آنهم در اغلب موارد توسط احکام دادگاههای فدرال تا حدودی مقررر هایی در این خصوص فراهم آورده اند. در اتحادیه اروپا نیز در سطح منطقه ای هیچ مقررات جامعی در خصوص ارزشهای مجازی وجود ندارد. در برخی دولتهای عضو، مبادلات این ارزشها قانونمند شده است. از این میان می توان به آلمان، فرانسه و ایتالیا اشاره کرد.^۳ تنها نقطه عطف در سطح اتحادیه اروپا را می توان مقررر پنجم اتحادیه اروپا (AMLD) در ۲۰۱۸

^۱ Application of FinCEN's Regulations to Persons Administering, Exchanging, or Using Virtual Currencies, FIN-2013-G001, March 18, 2013. retrieved from: <https://www.fincen.gov/sites/default/files/shared/FIN-2013-G001.pdf> (visited: 10/10/2018).

^۲ Prepared Remarks of FinCEN Director Kenneth A. Blanco, delivered at the 2018 Chicago-Kent Block Legal Tech Conference, August 09, 2018, retrieved from: <https://www.fincen.gov/news/speeches/Lega-prepared-remarks->

^۳ . Bryanov, Kirill, "France and Germany: How Regulatory Traditions in Two Countries Could Affect EU Legislation", MAR 30, 2018. retrieved from: <https://cointelegraph.com/news/france-and-germany-how-regulatory-traditions-in-two-countries-could-affect-eu-legislation>(visited: 13/10/2018)

دانست که تبدیل ارزشهای مجازی به ارزشهای واقعی را تحت مقررات مقابله با پولشویی قرار داد و بدین ترتیب، قاعده «شناسایی مشتری»^۱ بر این گونه مبادلات حاکم خواهد بود^۲

۳-۴- ویژگیهای ریسک پذیری ارزشهای مجازی در پولشویی و تأمین مالی تروریسم

اکنون باید دید کدام یک از ویژگیهای ارزشهای مجازی، مجرمین و تروریستها را برای استفاده از آنها به عنوان ابزار پولشویی ترغیب می کند.

۳-۴-۱- ناشناختگی و شبه ناشناختگی

بسیاری از رسانه های خبری بر این نکته پافشاری دارند که ارزشهای مجازی ویژگی «ناشناختگی» و «غیرقابل ردیابی» بودن دارند، اما این امر تاحدودی اغراق آمیز بوده و با بی دقتی همراه است. شاید بهترین عبارت برای ارزشمزهایی چون بیت کوین، «شبه ناشناختگی»^۳ است زیرا کاربران این نوع ارزشها با نشانیهای حرفی - عددی^۴ و کیف پول دیجیتال خود در بلاکچین حاضر می شوند در حالی که هویت واقعی کاربر در بلاکچین مشخص نیست اما اطلاعات مربوط به تراکنش ها از جمله تاریخ، ارزش و نشانی رمزارزهای معامله گران به صورت عمومی ثبت می شود. به علاوه از آنجا که بلاکچین به ترتیب زمانی اقدام به ثبت تراکنشها می کند این امکان وجود دارد که تصویری نسبتاً قابل اعتماد از حرکت ارزشمزهها به دست آورد.

بنابراین هنگامی که هویت شخص حقیقی یا حقوقی دارنده نشانی عمومی ارز مجازی مشخص شود می توان حجم انبوهی از اطلاعات را در خصوص اقدامات وی در شبکه

^۱. Know Your Customer: KYC

^۲ Amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU, 2018. retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0843&from=EN> (visited: 13/10/2018).

^۳ Pseudonymous

^۴ Alphanumeric

کسب کرد. امروزه برخی شرکت‌های خصوصی در افشای تراکنش‌های این ارزها و توسعه ابزارهای تحلیل فعالیت‌های غیرقانونی آنها به صورت تخصصی فعالیت می‌کنند.^۱

اما همین میزان از ناشناختگی یا «شبه ناشناختگی» نیز برای مجرمین و بخصوص تروریست‌هایی که از ارزهای مجازی استفاده می‌کنند، کار است. در هر حال ارسال نشانی مثلاً بیت کوین به یک رسانه یا شبکه عمومی در قالب پیام صوتی و تصویری به مراتب بهتر و سودمندتر از تبلیغ برخط شماره حساب بانکی است. با این حال، امکان ردیابی ارزهای مجازی تا حدود زیادی فعالیت مجرمین را محدود می‌کند.^۲ علی‌رغم آنچه در خصوص امکان ردیابی ارزهای مجازی گفته شد، روش‌های متعددی نیز برای حفظ ناشناختگی یا اصطلاحاً «لایه بندی»^۳ وجود دارد. یکی از این روش‌ها استفاده از خدمات «مخلوط کن‌ها»^۴ یا «پشتک زن‌ها»^۵ است که ارزهای مجازی کاربران متعدد را جمع‌آوری و بازتوزیع و به این ترتیب مسیر تراکنش‌ها را پنهان می‌کنند. در این راستا سایت‌هایی چون کوین جوین^۶ و دارک والت^۷، روش‌های ترکیبی چندگانه‌ای به کار می‌برند. هرچند بسیاری از اقدامات در آمیختن ارزها غیرقانونی نیست، تحقیقی جدید نشان می‌دهد که

^۱ Redman, Jamie, "Chainalysis Raises \$16Mn-Plans to Monitor Multiple Blockchains", Bitcoin.com, 6 April, 2018, retrieved from: <https://news.bitcoin.com/chainalysis-raises-16mn-plans-to-monitor-multiple-blockchains>. (visited: 10/11/2018).

^۲ A Case of Theft or Money 46. Berg, Svenja and McCarthy. Killian J., *The Economics of ISIS Laundering?*, Freedom from Fear, vol. 11, 2016, p. 84. Retrieved from: https://www.un-ilibrary.org/human_rights-and-refugees/the-economics-of-isis-a-case-of-theft-or-money-laundering_c855eaf4-en (visited: 08/10/2018).

^۳ Layering

^۴ Mixers

^۵ Tumblers

^۶ CoinJoin

^۷ Dark Wallet

بسیاری از این خدمات عملاً در جهت پاکسازی پولهای غیرقانونی است.^۱ در اواسط سال ۲۰۱۴ افراد وابسته به داعش از فناوری در هم آمیزی بیت کوین برای پنهان کردن مبادلات و تراکنش ها استفاده کردند.^۲ در سالهای اخیر، نوآوری هایی در به کارگیری ارزهای جایگزین^۳ با تأکید بر حفظ بیشتر حریم شخصی ظهور یافته اند که به مراتب بیشتر از بیت کوین از ویژگی ناشناختگی بهره می برند که عموماً از آنها تحت عنوان «سکه های حریم خصوصی»^۴ یاد می کنند.

۳-۴-۲- شبکه تاریک و پیام

رسان ها علاوه بر ویژگی ناشناختگی در ارزهای مجازی، آنچه ریسک پولشویی را بسیار بالاتر می برد، استفاده از این ارزها با سایر فناوریهای ناشناسایی همچون شبکه تاریک^۵ است. شبکه تاریک زیرمجموعه دیپ وب یا وب عمیق^۶ و مجموعه ای از هزاران وب سایت عرضه خدمات و محصولات غیرقانونی است که از خدماتی همچون پروتکل تور^۷ برای پنهان کردن نشانی های آی پی و رمزنگاری ارتباطات استفاده می کند.^۱

^۱ Fanusie, Yaya J. and Robinson, Tom, "Bitcoin Laundering: An Analysis of Illicit Flows into Digital Currency Services", Foundation for Defense of Democracies and Elliptic, 12 January, 2018, p. 7. Retrieved from: http://www.defenddemocracy.org/content/uploads/documents/MEMO_Bitcoin_Laundering.pdf. (visited:03/10/2018).

^۲ Higgins, Stan, *ISIS-Linked Blog: Bitcoin Can Fund Terrorist Movements Worldwide*, CoinDesk, 7 July 2014. Retrieved from: <https://www.coindesk.com/isis-bitcoin-donations-fund-jihadist-movements/>. (visited:08/10/2018)

^۳ ارزهای جایگزین یا Altcoins بعد از موفقیت بیت کوین و با هدف ارتقای عملکرد نسبت به این ارز پدیدار شدند. نک:

<https://www.investopedia.com/terms/a/altcoin.asp>

^۴ Privacy coins

^۵ . Dark Web

^۶ برخلاف آنچه عموماً این دو اصطلاح را یکسان می دانند، در واقع شبکه عمیق (deep web) صرفاً قسمتی از اینترنت است که از طریق موتورهای جستجوی معمول همچون گوگل و یاهو قابل دسترسی نیست اما شامل وب سایت های عادی و غیر مجرمانه متعددی نیز هست.

^۷ Tor Protocol

پرداختها در شبکه تاریک عموماً از طریق ارزهای مجازی صورت می گیرد. شبکه تاریک، خدماتی را برای دسترسی به کالاهایی که معمولاً تروریستهای استفاده می کنند.

۳-۴-۳- انتقال فرامرزی از طریق شبکه نظیر به نظیر و قابلیت جابه جایی

دیگر ویژگی ارزهای مجازی که برای مجرمین و تروریستها جذابیت دارد، امکان انتقال فرامرزی آنها بدون توسل به واسطه های قانونی است. هرچند باید اذعان کرد که ارزهای مجازی قابلیت انتقال در حجم وسیع و بسیار سریع را ندارند، ابزاری مؤثر برای انتقال ارزش از طریق فناوری نظیر به نظیر به صورت فرامرزی هستند. این قابلیت به ویژه برای باجگیران اینترنتی که در قبال اعاده اطلاعات کاربران مورد حمله، اخاذی می کنند جذابیت خاصی دارد زیرا می توانند از هر نقطه جهان مبالغ مورد نظر خود را بدون نیاز به ارایه اطلاعات حساب بانکی دریافت کنند.

علی رغم جستجوها در میان منابع متعدد، تا کنون هیچ گزارشی مبنی بر استفاده تروریستها از شبکه نظیر به نظیر برای انتقال ارزهای مجازی دریافت نشده است. اما این به معنای نبود این امر نیست. شاید بتوان یکی از علل این امر را فقدان امکان تبدیل ارزهای مجازی به ارزهای ملموس در مناطق مورد مخاصمه و درگیری تروریستها دانست. همان طور که محققین مرکز امنیت آمریکای نوین (CNAS) اعلام کرده اند: «اگر امکان انتقال و تبدیل ارزهای مجازی آسان تر شود ... و اگر گروههای تروریستی در مکانهایی همچون زیر صحرای آفریقا، یمن و شاخ آفریقا به زیرساختهای فنی لازم برای حمایت از فعالیت ارزهای مجازی دست یابند، با تهدید بالفعل مواجه خواهیم بود».^۱ ارزهای مجازی قابلیت

^۱ Torpey, Kyle. "AlphaBay Comments on Bitcoin Congestion, Monero Adoption and Zeash Possibilities," Bitcoin Magazine, 21 December 2016. Retrieved from: <https://bitcoinmagazine.com/articles/alphabay-comments-on-bitcoin-congestion-monero-adoption-and-zcash-possibilities-1482345512/> (visited: 08/12/2018)

^۲ Zachary Goldman, Ellie Maruyama, Elizabeth Rosenberg, Eduardo Saravalle, Julia Solomon-Strauss, "Terrorist Use of Virtual Currencies: Containing the Potential Threat", Center for New American Security. Washington, 3 May, 2017, Retrieved from: <https://www.cnas.org/publications/reports/terrorist-use-of-virtual-currencies>. (visited: 14/11/2018).

جابه جایی سریع و راحت را دارند و مشکل محدودیت جابه جایی حمل پول نقد را ندارند، شخص می تواند ارزهای مجازی خود را به راحتی با به همراه داشتن برگه یا کیف سخت افزاری یا حتی ساده تر، با همراه داشتن اپلیکیشن کیف نرم افزاری در گوشی، تبلت یا سایر وسایل قابل حمل از مرز عبور دهد. کارتهای اعتباری ارزهای مجازی می توانند همانند ابزار مشابه ایفای نقش کنند زیرا می توان آنها را به صورت برخط با مقدار دلخواه ارزهای مجازی شارژ و از مکانی به مکان دیگر انتقال داد.

در آوریل ۲۰۱۸ مقامات اسپانیایی عملیاتی را علیه یک شبکه جرایم سایبری صورت دادند که از کارتهای اعتباری بیت کوین برای پولشویی درآمدهای خود استفاده می کرد.^۱

۳- ۴- ۵- غیر متمرکز بودن

طبیعی است که مجرمین و تروریستها تمایل بیشتری به استفاده از ارزهای غیر متمرکز داشته باشند. این نوع ارزها که منبع باز و رابطهای غیر متمرکز دارند ارزهای «بدون مجوز» نام دارند زیرا دسترسی به آنها محدودیتی ندارد. هیچ مرکز صلاحیت دار واحد برای ممانعت از دسترسی به شبکه این نوع ارزها وجود ندارد. نمی توان این شبکه ها را تعلیق، مجازات یا همانند سامانه های متمرکز کاملاً مسدود کرد.^۲

سایر ارزهای مجازی یا واقعی، اغلب با مشکلاتی همراه است که بدون کمک شخص ثالث قابل حل نیست. واسطه های مبادلاتی همچون بینانس^۳ و کوین بیس^۴ این خلأ را پر می کنند. واسطه ها می توانند همانند بانکها دسترسی کاربر را به خدمات محدود کنند. در

^۱ Europol, "Mastermind Behind EUR 1 Billion Cyber Bank Robbery Arrested in Spain", Europol Press 71. Release, 26 March, 2018, Retrieved from: <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/mastermind-behind-eur-1-billion-cyber-bank-robbery-arrested-in-spain>. (visited: 03/10/2018).

^۲ Decentralization in Bitcoin and Ethereum, retrieved from: <http://hackingdistributed.com/2018/01/15/decentralization-bitcoin-ethereum/> (visited: 10/10/2018).

^۳ Binance

^۴ Coinbase

خلال ناآرامی های شارلوت ویل آمریکا، انتقال ارز به شبکه دیلی استورمر^۱ توسط کوین بیس بسته شد. این واسطه در توضیح علت اقدام خود، آن را به دلیل «جلوگیری از سوءاستفاده حساب کاربری، تقلب در ایجاد ارز، تهدید یا ترویج خشونت علیه دیگران» اعلام و عنوان کرد «این سیاست محدودسازی را تا آرامش اوضاع» ادامه خواهد داد.^۲ هرچند شبکه های ارزهای مجازی از نظام غیرمتمرکز برخوردارند، واسطه های آنها عمدتاً از شبکه های متمرکز استفاده می کنند. این واسطه ها کار مبادله ارزهای مجازی و کیف پول را فراهم می کنند. در حالی که دو کاربر می توانند به آسانی و از طریق شبکه نظیر به نظیر در درون شبکه بیت کوین، نقل و انتقال این نوع ارز را انجام دهند، ثابت شده که انتقال میان شبکه بیت کوین به این جنبه متمرکز از یک زیست بوم غیرمتمرکز، «گلوگاهی» طبیعی برای وضع مقررات و اعمال نظارت فراهم می آورد. در واقع مشکل تبدیل ارز مجازی به ارز واقعی مشکلاتی را به طور گسترده برای مجرمین فراهم آورده است. واسطه های تبدیلی چون کوین بیس معمولاً محدودیتهایی برای فعالیت کاربران ایجاد می کنند، مثل محدودیتهایی برای میزان تراکنش در یک هفته یا ماه.^۳ بنابراین اگرچه عدم تمرکز و منبع باز ارزهای مجازی، تسهیل کننده اعمال غیرقانونی است، در عمل محدودیتهای تبدیل این ارزها توانایی آنها را تا حدود زیادی تعدیل می کند.

^۱ Daily Stormer

^۲ Bums, Janet, "Cut Off from Big Fintech, White Nationalists Are Using Bitcoin to Raise Funds", Forbes, 3 January 2018, retrieved from: <https://www.forbes.com/sites/janetwburns/2018/01/03/cut-off-from-big-fintech-white-supremacists-are-using-bitcoin-to-raise-funds/#49f5334633b3>. (visited: 10/12/2018).

^۳ Gilbert, David, "Criminals Are Racing to Cash Out Their Bitcoin. Here's How They're Doing It", Vice, 19 March 2018. retrieved from: https://news.vice.com/en_ca/article/7xdzqa/criminals-are-racing-to-cash-out-their-bitcoin-heres-how-theyre-doing-it (visited: 12/11/2018).

۳-۵- رویکرد کارگروه ویژه اقدام مالی در قبال فناوریهای نوین

از دهه ۱۹۹۰ و اوایل ۲۰۰۰ میلادی که کارگروه، توصیه های ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم را آغاز و تشدید کرده است تا کنون نوآوریهای فناوری به شدت بخش مالی را تحت تأثیر خود قرار داده است. توسعه و همه گیری کاربرد اینترنت، رایانه های شخصی، تلفن های همراه و نرم افزارها و خدمات مربوطه، آثار بسیاری بر تعاملات اجتماعی از جمله تجارت و مبادلات مالی داشته است. در سال ۲۰۰۶ کارگروه با انتشار گزارشی در خصوص روشهای نوین پرداخت، قدم در راه درک این پیشرفتهای فناورانه نهاد.^۱ این گزارش با اشاره به قابلیت های نوآوری های مالی همانند کارتهای اعتباری و بسترهای پرداخت برخط و موبایلی، عنوان کرد که این نوآوریها موجب تسريع در تراکنش های فرامرزی شده و در نتیجه ریسکهای تأمین مالی تروریسم را افزایش داده است. متعاقب این ارزیابی در سال ۲۰۱۰ مطالعه دقیق تری توسط این نهاد صورت گرفت که عنوان می داشت اعضای کارگروه با رشد فزاینده تعداد موارد استفاده غیرقانونی از روش پرداختهای نوین مواجه اند. این گزارش به قابلیت فناوریهای نوین در ایجاد امکان دسترسی های از راه دور که باعث ناشناختگی کاربران می شود اشاره می کند. از همه مهمتر اینکه گزارش سال ۲۰۱۰ کارگروه بر پیاده سازی ابزارهای پایگاه حفظ دامنه (CDD)^۲ در نقطه دسترسی کاربران که می تواند موجب کاهش ریسکهای تأمین مالی شود تأکید دارد.^۳

^۱ Financial Action Task Force, Report on New Payment Methods, FATF Report, Paris, 13 October, 2006. New Payment retrieved from: [http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Report on Methods.pdf](http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Report%20on%20Methods.pdf). (visited: 10/10/2018).

^۲ Conserved Domains Database

^۳ Financial Action Task Force, Money Laundering Using New Payment Methods, FATF Report, Paris, October 2010. Last visited on 25/09/2019 from: fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/moneylaunderingusingnewpaymentmethods.html.

۳-۵- ۱- کارگروه ویژه اقدام مالی و ارزشهای مجازی؛ اقدامات ابتدایی

در سال ۲۰۱۴ کارگروه با انتشار گزارشی تحت عنوان «ارزشهای مجازی: تعاریف کلیدی و ریسک های بالقوه ضد پولشویی/ تأمین مالی تروریسم»^۱ به صورت خاص موضوع ارزشهای مجازی را مدنظر قرار داد. این گزارش اشعار می دارد: «دسترسی جهانی به ارزشهای مجازی موجب شده این ارزها در دنیای دیجیتال و خارج از اعمال نظر دولتی خاص به حیات خویش ادامه دهند».^۲ کارگروه در این گزارش، ارزشمزه را «به صورت ویژه آسیب رسان» به دلیل خطر ناشناختگی ارزیابی می کند زیرا شناخت مشخصات مشتری از جمله نام و نشانی آنها به دلیل عدم درجشان در نشانی کاربر ارز و همچنین به دلیل فقدان ارائه دهنده خدمات دهنده مرکزی که بر تراکنش ها نظارت داشته و آنها را ثبت کند امکان پذیر نیست. مطابق ارزیابی کارگروه، به این ترتیب نه تنها شناسایی فعالیت مشکوک به مراتب سخت تر می شود، بلکه شناخت منبع آن نیز در قیاس با کارتهای اعتباری و نقدی یا نظام های پرداختی چون پی پال^۳ و وسترن یونیون^۴ مبهم تر شده است.

۳-۵- ۲- کارگروه ویژه اقدام مالی و ارزشهای مجازی؛ اقدامات جدی تر

گزارش سال ۲۰۱۴ کارگروه، اندکی پس از دو قضیه پرسروصدا در خصوص استفاده از ارزشهای مجازی در فعالیتهای غیرقانونی منتشر شد. نخستین مورد قضیه سیلک روده بود.^۵ در این قضیه، یک وبسایت خرید و فروش کالاهای غیرقانونی همچون مواد مخدر و اعضای انسان و ارایه خدماتی چون گروگان گیری و آدم کشی بود که در شبکه تاریک فعالیت می کرد. مقامات ایالات متحده در سال ۲۰۱۴ و سه سال پس از فعالیت این

^۱ Financial Action Task Force, Virtual Currencies: Key Definitions and Potential AML/CFT Risks, FATF Report, Paris, June 2014. retrieved from: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf>, (visited:10/10/2018).

^۲ Ibid., p. 10

^۳ PayPal

^۴ Western Union

^۵ Silk Road

وبسایت، بنیانگذار آن را دستگیر کرده و متوجه شدند که عمده تراکنش های این وبسایت غیرقانونی از طریق بیت کوین صورت می گرفت. این قضیه قابلیت فناوری های غیرمتمرکز فناوریهای نوین را که باعث ظهور طیف جدیدی از بازار غیرقانونی می شود برجسته تر کرد. دومین قضیه مربوط به لیبرتی رزرو،^۱ یک مرکز خدمات برخط انتقال پول ثبت شده در کاستاریکا بود که از ارز مجازی خاص خود به نام لیبرتی دلار^۲ استفاده می کرد و از این راه با حفظ ناشناختگی، امکان انتقال وجه میان کاربران را فراهم می کرد. مطابق اعلام مقامات آمریکایی، این مرکز، تراکنش فعالان غیرقانونی شامل کلاهبرداران، مجرمان سایبری و قاچاقچیان مواد مخدر را تسهیل می کرد. جمع تراکنش های این مرکز تا هنگام تعطیلی به ۸ میلیارد دلار رسیده شده بود. در سال ۲۰۱۵ کارگروه، گزارش مبسوط تری با عنوان «راهنمایی برای رویکرد مبتنی بر ریسک: ارزشهای مجازی» ارائه کرد که راهنمایی عملی برای کشورها در خصوص چگونگی مدیریت مقابله با پولشویی و تأمین مالی تروریسم با استفاده از ارزشهای مجازی بود.^۳ این راهنما شامل دو قاعده اصلی بود: الف) برای مدیریت ارزشهای مجازی، رویکرد مبتنی بر ریسک امکان پذیر است و کشورها می توانند برای ارزیابی ریسک های ناشی از ارزشهای مجازی توصیه های کاهش ریسک کارگروه را به کار ببندند. ب) ریسک ارزشهای مجازی در مقطع قابلیت تبدیل شوندگی آنها به سایر ارزهای با ارزش به اوج خود می رسد و تمرکز عمده کشورهایی که رویکرد مبتنی بر ریسک را برای مواجهه با پولشویی/تأمین مالی اتخاذ می کنند باید بر نقطه تبدیل ارزشهای مجازی و ارزشهای واقعی قرار گیرد.^۴

^۱ Liberty Reserve

^۲ Liberty Dollar

^۳ Financial Action Task Force, *Guidance for a Risk-Based Approach: Virtual Currencies*, FATE Guidance, Paris. June 2015. retrieved from: ۸۹). <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Guidance-RBA-Virtual-Currencies.pdf>. (visited: 10/10/2018),

^۴ Ibid., p. 19.

کارگروه همچنین مطالعاتی را نیز برای درک وسعت بالقوه و ماهیت ریسک های خاص تأمین مالی تروریسم مربوط به ارزش های مجازی در دستور کار قرار داده است. گزارش سال ۲۰۱۵ این نهاد تحت عنوان «ریسک های در حال ظهور تأمین مالی تروریسم» عنوان می دارد که کشورهای عضو به شکل فزاینده ای نگران استفاده از ارزش های مجازی توسط سازمان های تروریستی هستند و این امر مستند به وب سایتهای مرتبط با سازمان های تروریستی است که به دنبال دریافت کمک ها به شکل بیت کوین یا فراهم آوردن شرایطی برای خرید سلاح با استفاده از بیت کوین هستند.^۱ در گزارش ماه ژانویه ۲۰۱۸ کارگروه به سائیتی با محتوای تبلیغ اندیشه های داعش با مدیریتی نامعلوم اشاره شده که درخواست کمک از طریق بیت کوین بوده و برخی از بیت کوین های اهدایی را نیز برای تأمین هزینه خدمات میزبانی وب پرداخت کرده است.^۲

در سالهای اخیر، کارگروه فعالیتهای خود را در خصوص برآورد و مدیریت ریسکهای فناوری نوین مالی (FinTech) تا حدود زیادی تشدید کرده است. در طول سالهای ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ این نهاد به طور مستمر توصیه ها و دستورالعمل هایی صادر کرده است.^۳ کارگروه تصریح کرده است که نوآوریهای مسئولانه را در حوزه مالی از جمله ارزش های مجازی که مطابق با استانداردهای کارگروه باشد تشویق می کند. این نهاد همچنین مایل است قابلیتهای فناوریهای نوین را برای ارتقای اجرای ابزارهای ضد پولشویی و تأمین مالی

^۱ Financial Action Task Force, *Emerging Terrorist Finance Risks*, FATF Report, October 2015, p. 36. retrieved from: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Emerging-Terrorist-Financing-Risks.pdf>. (visited: 10/10/2018).

^۲ Financial Action Task Force, *Financing of Terrorism for Recruitment Purposes*, FATF Report, January ۲۰۱۷, retrieved from: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Emerging-Terrorist-Financing-Risks.pdf>. (visited: 10/10/2018)

^۳ Financial Action Task Force, "FATF FinTech and RegTech Initiative", website of the FATF: [http://www.fatf-gafi.org/fintech-regtech/?hf-10&b-0&s-desc\(fatf_releasedate\)](http://www.fatf-gafi.org/fintech-regtech/?hf-10&b-0&s-desc(fatf_releasedate)). (visited: 10/10/2018)

تروریسم به کار گیرد و در همین راستا در فوریه سال ۲۰۱۸ اعلام کرد به زودی در مقررات خود درباره ارزشهای مجازی بازنگری خواهد داد.^۱

نتیجه گیری

ارزهای مجازی همانند سایر پدیده های نوظهور به رغم جنبه های بسیار مثبت و کارآمد به ویژه برای کشورهایی چون ایران،^۲ نیازمند تبیین عمومی ماهیت این ارزها، فرهنگ سازی صحیح و در نهایت، تعیین چارچوبهای قانونی و نظارت دقیق هستند و نادیده گرفتن آن صرفاً موجب ایجاد فضای آشفته گی مالی و در نهایت، فعالیت بی دغدغه مجرمین در آن خواهد بود. ارزهای مجازی بر بستر غیرمتمرکز (ارزرمزها) در عمل (هرچند در قیاس با ارزهای واقعی به صورت محدود) فناوری مختل کننده نظام مالی سنتی را عرضه داشته اند که بسیاری از قواعد ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم را به چالش کشیده و ناتوانی آنها را در عرصه دنیای مجازی برجسته ساخته اند. ارزهای مجازی روند عادی ارزهای مادی دارای پشتوانه دولتی را برهم زده اند و حقوق را در جایی نحیف گذاشته اند که نه هر سال بلکه هر ماه و شاید هر روز روشی نوین و ابزاری جدید را به منظور ناشناختگی بیشتر به کار می گیرد شبکه ارزهای مجازی با برخورداری از ویژگیهایی چون ناشناختگی و غیرمتمرکز بودن، این امکان را برای مجرمین و تروریستها فراهم می آورد که به پولشویی و تأمین مالی خود بپردازند. دو ویژگی مذکور به همراه دو ویژگی دیگر، یعنی عدم نظارت از سوی مرجع صلاحیتداری چون بانک های مرکزی (چنان که در ارزهای سنتی وجود دارد) و امکان انتقال آسان این ارزها به صورت فرامرزی بر بستر سامانه نظیر به نظیر، در کنار فقدان تشتت و گاه حتی تضاد قوانین کشورهای مختلف، دست مجرمین را بیشتر باز

^۱ Financial Action Task Force, FATF Report to G20 Finance Ministers and Central Bank Governors, Paris, March 2018. retrieved from: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/FATF-G20-FM-CBG March-2018.pdf>. (visited: 10/10/2018).

^۲ از جمله این مزایا و با لحاظ ریسک های احتمالی می توان به کاهش هزینه انتشار پول واقعی، توسعه واسطه های مالی مبتنی بر اینترنت، کاهش نیاز به ارزیابی چون دلار در مبادلات بین المللی و تضعیف تحریم های بین المللی و افزایش میزان ذخایر ارزی کشور اشاره کرد.

گذاشته است، هرچند تلاش برای ایجاد رویه های واحد از سوی نهادهای بین المللی چون کارگروه ویژه اقدام مالی می تواند تا حدودی این خلا را پر کند. ارزشهای مجازی در عملکرد خود مشکلاتی نیز دارند، ازجمله اینکه ارزش این ارزشها بسیار متغیر بوده و این امر ریسک اقدام را برای مجرمین بالا می برد، ضمن اینکه هزینه انتقال، هرچند در قیاس با ارزشهای واقعی بسیار اندک است، بر مورد قبلی اضافه شده و هزینه پولشویی را بالا می برد. همان طور که اشاره شد، بزرگترین مشکل ارزشهای مجازی برای مجرمین به هنگام تبدیل این ارزشها به یکدیگر و تبدیل آنها به ارزشهای واقعی است.

کارگروه ویژه اقدام مالی در سالهای اخیر و به طور خاص از سال ۲۰۱۴ بر موضوع استفاده از فناوریهای نوین مالی و ارزشهای مجازی در خصوص تأمین مالی تروریسم و پولشویی متمرکز شده و در طی این مدت نزدیک به هفت گزارش، دستورالعمل و راهنما در این خصوص صادر کرده است و هربار ضمن شناسایی شیوه های نوین در به کارگیری مجرمانه این ابزارهای مجازی، توصیه هایی در خصوص چگونگی مقابله با آن ارایه می کند.

به نظر می رسد با توجه به آنچه گفته شد، راه حل مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، حمایت از سامانه مالی داخلی کشورها، وضع قوانین دقیق و سخت گیرانه داخلی، تمرکز بر گلوگاه تبدیل ارزشهای مجازی به یکدیگر و تبدیل ارزشهای مجازی به ارزشهای واقعی به ویژه در مورد تأمین مالی تروریسم و در نهایت، اتخاذ رویه های یکسان در سطح بین المللی و همکاریهای پلیسی و معاضدتهای قضایی است زیرا قضایای متعدد نشان از آن دارد که مجرمین از خلأهای قضایی و قانونی بین المللی نهایت استفاده را برای ارتکاب اعمال غیرقانونی خود می برند.

منابع و مآخذ

الف) کتابنامه

قرآن کریم

۱. اردبیلی، محمدعلی، (۱۳۹۱) مفهوم تروریسم، تهران، مرکز مطالعات توسعه قضایی و دانشکده علوم قضایی و خدمات اداری.
۲. احسانی، بهمن (۱۳۹۸) جرم نامرئی (پول شویی)، انتشارات دانشگاه علوم انتظامی ناجا.
۳. بیگدلی، علی، (۱۳۹۷) ترورهای سیاسی در تاریخ معاصر ایران، تهران، سروش.
۴. توکلی، یعقوب، (۱۳۹۸) دو نظریه تروریسم و فداکاری در ایران، تهران، انتشارات سوره مهر.
۵. تذهیبی، فریده (۱۳۹۴) پول شویی و سیستم بانکی، تهران: نشر نگارش امروز.
۶. توتونچیان، ایرج (۱۳۸۹)، اقتصاد پول و بانکداری، تهران: انتشارات موسسه تحقیقات پولی و بانکی.
۷. حق شناس، علی محمد و دیگران، (۱۳۹۵) فرهنگ معاصر هزاره، تهران، فرهنگ معاصر.
۸. جزایری، مینا (۱۳۹۰) نگاهی به جرم پول شویی و اسناد مهم مرتبط با آن.
۹. طیب، علیرضا، (۱۳۹۲) تروریسم در فراز و فرود تاریخ، در تروریسم تاریخ، جامعه شناسی، گفتمان، حقوق، تهران، نشر نی.

ب) مقالات

۱. اسعدی، سید حسین (۱۳۸۲)، «نقش فرآیند پول شویی و مصادره اموال در روند قاچاق مواد مخدر»، مجموعه مقالات و سخنرانی ها همایش بین المللی مبارزه با پول شویی، تهران نشر وفاق.
۲. اعتضادی، محمدحسن (۱۳۸۴)، پول شویی و موسسات مالی، تهران: فصلنامه بانک، ش ۲۳.

۳. آیت اللهی، محمد صادق (۱۳۸۲)، پیشگیری از تطهیر درآمدها و سرمایه های نامشروع از طریق نظام ثبتی اموال غیر منقول، مجموعه مقالات همایش ملی مبارزه با پول شویی، شیراز: نشر وفاق.
۴. بیری، سکینه، (۱۳۹۰) مبارزه قانونمند ایران با تأمین مالی تروریسم و اتهام پولشویی، پژوهشکده مطالعات استراتژیک خاورمیانه.
۵. ترابی، کریم. (۱۳۹۴) «منطقه آزاد حقوق بشری و چگونگی اعمال مقررات حقوق بشر با بررسی تروریسم دولتی و سازمان یافته». دوفصلنامه مطالعات حقوق بشر اسلامی ۹: ۶۴-۳۷.
۶. تانکین، گریگوری. (۱۳۷۴) «آیا حقوق بین الملل عام، تنها حقوق عرفی است؟». ترجمه سید فضل الله موسوی، مجله حقوقی ۱۸ و ۱۹: ۳۸۸-۳۶۷.
۷. تصدیقی، بهروز (۱۳۸۲)، تاریک خانه های اقتصادی و پول های سیاه، تهران: ویژه نامه ش ۷۳ پول شویی، مجلس و پژوهش.
۸. حسینی، سیدابراهیم (۱۳۹۱) جهاد و اصل توسل به زور در اسلام و حقوق بین الملل معاصر، ج ۱، مؤسسه النشر الاسلامی قم
۹. حبیبی، همایون و سوده شاملو. (۱۳۹۲) «نقش دیوان بین المللی دادگستری در توسعه حقوق بین الملل». فصلنامه پژوهش حقوق عمومی ۱۵ (۴۱): ۱۱۴-۷۱.
۱۰. جی بدی، توماس، (۱۳۸۷) «تعریف تروریسم بین المللی: نگرش عملی»، ترجمه ی سیدرضا میرطاها، فصل نامه مطالعات راهبردی، شماره ۵-۶، تهران.
۱۱. زمانی، سیدقاسم و هاله حسینی اکبرنژاد. (۱۳۹۴) «جامعه بین المللی و عدالت کیفری جهانی». فصلنامه مطالعات حقوق عمومی دوره ۳ (۵۴): ۳۳۹-۳۱۵.
۱۲. سماواتی پیروز، امیر و نجفی، سینا (۱۳۹۷) پیشنهادهای گروه ویژه اقدام مالی و جایگاه نهاد مذکور در مبارزه بین المللی با جرائم اقتصادی، مجله تحقیقات حقوق تطبیقی ایران و بین الملل، دوره ۱۱، شماره ۴۱

۱۳. ساعد، نادر. (۱۳۸۴) «تأملی بر اصل رضایی بودن پذیرش معاهدات در آینده تحولات بین‌المللی خلع سلاح و کنترل تسلیحات». مجله حقوقی ۳۲: ۹۴-۵۳.
۱۴. شریفی طرازکوهی، حسین. (۱۳۸۳) «هنجارهای حقوق بشری و پردازش حقوق بین‌المللی». مجله پژوهش حقوقی ۷: ۲۴-۱۷.
۱۵. صحرانیان، سید مهدی (۱۳۹۲) یافته‌های تحقیقات پول شویی در ایران تهران: مجلس شورای اسلامی، ویژه نامه پول شویی.
۱۶. عالی پور، حسن (۱۳۹۵) اهمیت روابط با گروه ویژه اقدام مالی در پسابرجام، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره. ۷۲
۱۷. میرزاوند، فضل الله (۱۳۸۲)، اهمیت قانون گذاری در مبارزه با پول شویی، مجلس و پژوهش، ویژه نامه پولشویی ش ۳۷.
۱۸. ممتاز، جمشید (۱۳۸۱) تروریسم و تفکیک آن از مبارزات آزادی بخش، ج ۱ تهران: مرکز مطالعات توسعه قضائی و دانشکده علوم قضائی و خدمات اداری
۱۹. وفادار، حسین، (۱۳۸۳) جعل اسناد هویتی و نقش آن در جرائم علیه اموال، دفاع شده کارشناسی ارشد دانشکده دافوس دانشگاه علوم انتظامی، تهران.
۲۰. والتیکوس، نیکلاس (۱۳۷۶). «سازمان‌های بین‌المللی و حقوق بین‌الملل» ترجمه مرتضی نجفی اسفاد، مجله دیدگاه‌های حقوق قضایی ۵ و ۶: ۱۸۶-۲۰۰.
۲۱. هادیان، ابراهیم (۱۳۹۲)، پول شویی و اثرات اقتصادی آن، شیراز: همایش بین‌المللی مبارزه با پول شویی.
۲۲. هنجی، علی. (۱۳۷۲) «تحولات پیدایش عرف بین‌المللی». مجله تحقیقات حقوقی شهید بهشتی ۱۱ و ۱۲: ۲۷۶-۲۲۳.
۲۳. هاشمی، سیدحسین (۱۳۹۴) حقوق و تکالیف نهضت‌های رهایی بخش در مخاصمات مسلحانه از نگاه فقه و حقوق جزایی بین‌الملل: فصلنامه حقوق اسلامی، شماره ۴۵.

ب) منابع لاتین

۱. Amrani, Hanafi. "Anti-money Laundering as International Standards and the Issue of State Sovereignty." *Indonesian Journal Hukum Internasional* 12(2015): 158-178.
۲. Anderson, Martin, Anthony Charie and Dominik Treeck. "A Global Approach to Fighting Cybercrime Learning from the FATF Experience." Last Accessed August 12, 2019. www.oliverwyman.com
۳. Bantekas, Ilias. "The International Law on Terrorist Financing." In *Research Handbook on International Law and Terrorism*, edited by Ben Saul, 121-135. UK, Cheltenham: Edward Elgar, 2014.
۴. FATF. "MANDATE (2012-2020)." Washington DC, Last Accessed August 24, 2019. www.fatf-gafi.org.
۵. FATF. "Report on Money Laundering and Terrorist Fhnancing, Typologies.2002-2003." Last Accessed September 7, 2019. www.fatf-gafi.org.
۶. FATF. *High-Level Principles for the Relationship between the FATF and the FATF-Style Regional Bodies*. Paris: FATF, 2018
۷. Jakobi, Anja P. "Global Networks against Crime: Using the Financial Action Taskforce as a Model?." *International Journal* forthcoming (2015): 391-407.
۸. Naím, Moisés. "Minilateralism: The Magic Number to Get Real International Action." *Foreign Policy* 173(2009): 17-21.
۹. Normah Omar, Zulaikha. "Amirah Johari, an International Analysis of FATF Recommendations and Compliance by DNFBPS." *Procedia Economics and Finance* 28(2015): 14-23.
۱۰. Shami, Hattan. "The Impact of Economic, Governance and Terorist Activity on Comliance with FATF Recommendations." Ph.D. Diss., New Jersey University, May 2015.

۱۱. Shigeta, Yasuhiro. *International Judicial Control of Environmental Protection: Standard Setting, Compliance Control and the Development of International Environmental Law by the International Judiciary*. Netherlands: Kluwer Law International, 2010.
۱۲. The World Bank Work. *Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism: A Comprehensive Training Guide*. Washington: World Bank, 2009
۱۳. Wilkins, Roger. *FATF 25 Years and Beyond*. Paris: Fatf, 2014.
۱۴. Wouters, Jan, and Sanderijn Duquet. "The United Nation, the European Union and Multilateral Action against Terrorism." *Leuven Center for Global Governance Studies* 113 (2013): 31-58.

Websites

۱. <https://www.interpol.int/Crime-areas/Financial-crime/Money-laundering>
۲. <http://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/>
۳. <https://www.politico.eu/wp-content/uploads/2018/02/G20-Letter-on-crypto-assets-tokens.pdf>
۴. <https://en.bitcoin.it/wiki/FAQ>
۵. <https://payment24.ir/blog/everything-need-know-electronic-wallets>
۶. <https://en.bitcoin.it/wiki/Wallet>
- <https://www.investopedia.com/terms/a/altcoin.asp>
۷. <http://hackingdistributed.com/2018/01/15/decentralization-bitcoin-ethereum>